

תוכנית הלימודים בהיסטוריה לכיתות ו-י"ב

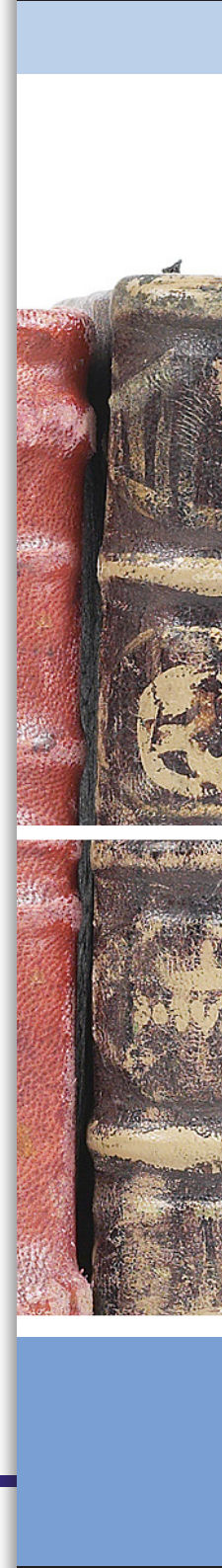
בחינוך הממלכתי-הדרוזי
| ירושלים |

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף חברה ורוח
הפיקוח על היסטוריה בחינוך הדרוזי

חברי הוועדה

פרופ' אייל זיסר - אוניברסיטת תל-אביב, יו"ר הוועדה מ-2010
ד"ר שכיב סאלח - אוניברסיטת בר-אילן, יו"ר הוועדה עד 2010
נג'את סאלח - מפקחת תכניות למודים בחינוך הדרוזי והצ'רקסי, מרכזת הועדה
ג'יהאן פרהוד - מפמ"רית ההיסטוריה מ-2012
ד"ר רג'א פרג' - מפמ"ר ההיסטוריה עד 2012
ד"ר זוהר שגב - אוניברסיטת חיפה
ד"ר מלכה כץ - מפקחת תכניות למודים באגף רוח וחברה
סוהיל פראג' - מורה ומדריך להיסטוריה
סיהאם שואח - מורה להיסטוריה
נאוף חליל - מורה להיסטוריה
לביב סאלח - מורה להיסטוריה
וג'יה ברכאת - מורה להיסטוריה
אמין אבו-חיה - נציג ציבור
ואאל מעדי - מורה להיסטוריה
תג'ריד הזימה - מורה להיסטוריה

מבוא¹

הוראת ההיסטוריה היא אחד מיסודות התרבות האנושית, ומשמשת תפקיד מרכזי בניסיון להבין עד כמה שאפשר את תולדות האנושות, את דרכי התפתחותה ואת הסיבות לתהליכים ולאירועים שונים במהלכה. היא גם מסייעת ללומדים לטפח את יכולתם העיונית, וחושפת אותם לרב-גויותה של האנושות, לקשרים ולזיקות בין הקבוצות השונות. באמצעותה מבינים הלומדים שהכרת העבר והבנתו הם כלי חיוני להבנת ההווה ולהיערכות לקראת העתיד.

שפע אירועי העבר והמקורות העוסקים בהם אינו מאפשר התוודעות לכל ההיסטוריה; העיון ההיסטורי הינו סלקטיבי מעצם מהותו, וגבולותיו נקבעים – הן על פי טיב המקורות ההיסטוריים ששרדו ואשר הגיעו לידינו, והן על פי שיקולים שונים של החוקרים, שיקולים שהם בחלקם רעיוניים-אובייקטיביים ובחלקם סובייקטיביים. לאור זאת, על הלומדים להיות ערים לגישות השונות לחקר העבר ולמגבלות של כל אחת מהן.

הצורך בפיתוח תוכנית לימודים חדשה להוראת ההיסטוריה בחינוך הדרוזי נבע מהתמורות שחלו בשנים האחרונות בחברה הישראלית – הכללית והדרוזית כאחת, מחידושים בתחום החינוך והפדגוגיה כפי שבאו לידי ביטוי ברפורמת הלמידה המשמעותית, מהתפתחות המחקר ההיסטורי, ומצורך חיוני למתן מענה לצעיר הדרוזי לבירור זהותו בעולם מודרני ומשתנה.

לימוד תולדות הדרוזים נועד לאפשר ללומדים להכיר ולהבין את עברה של העדה הדרוזית, את תרבותה והתפתחותה במשך דורות, בעיקר באזור המזרח התיכון ובמדינת ישראל. העיסוק בתולדות הדרוזים מחדד את הייחודי והשונה שבעדה זו, לצד המשותף בינה לבין העולם הערבי ולבין כלל האנושות. כך יוכל התלמיד להבין את מורשתו הדתית, התרבותית והעדתית, ולרכוש כלים שיסייעו לו בגיבוש זהותו בתוך הקשר גאוגרפי-דתי-תרבותי זה, וכן לחזק את זיקתו לעדה ולמדינת ישראל.

הנחיותיה של ועדת המקצוע, ומסמך הליבה של לימודי ההיסטוריה, נכללו בשיקולי הדעת של ועדת התוכנית, בתהליך בניית התוכנית ובגיבוש עקרונותיה, בהגדרת מטרותיה ובבחירת תכניה.

אוכלוסיית היעד

מסמך זה נועד לסייע למורים, לרכזי מקצוע, למדריכים, למנהלים ולמפקחים בתכנון הוראת ההיסטוריה בבתי ספר דרוזים. בנוסף, התוכנית מיועדת למכשירי מורים, למעריכים חיצוניים ולמפתחי חומרי למידה.

מבנה התוכנית

התוכנית מאופיינת בלימודי רצף לכיתות ו'–י"ב ומטרותיה ותכניה מוצגים בטבלאות שלהלן.

התוכנית משלבת בין הגישה הכרונולוגית בהוראת ההיסטוריה – בהקשר של תכני הלימוד, לבין הגישה הספיראלית – בהקשר של מיומנויות חשיבה הנדרשות ללמידה משמעותית באותה שכבת גיל.

1 הרציונל, מבנה התוכנית ואף חלקים מתכניה נלקחו בהתאמה מתוכניות הלימודים היסטוריה לכיתות ט'–י"ב בחמ"ד ומתוכנית הלימודים לחטיבת הביניים המ"מ.

מבנה התוכנית לכיתות ו'-ט'

כיתה ו' (2 שעות שבועיות): העת העתיקה

כיתה ז' (2 שעות שבועיות): ימי הביניים (הנצרות); האסלאם; התקופה הפאטמית וצמיחת דת הייחוד [אלתוחיד]

כיתה ח' (2 שעות שבועיות): ראשית העידן המודרני (המהפכות הצרפתית והתעשייתית; הדרוזים בתקופת האמארה המענית ובני שהאב)

כיתה ט' (2 שעות שבועיות): המאה העשרים: (האימפריה העות'מאנית; מלחמת העולם הראשונה; המזרח התיכון בין שתי מלחמות העולם; מלחמת העולם השנייה; הדרוזים במאה העשרים)

מבנה התוכנית לחטיבה העליונה (כיתות י'-י"ב) - יחידות החובה והבחירה

התוכנית מיועדת לתלמידי כיתות י'-י"ב, ופריסתה לאורך שלוש שנות לימוד נעשתה בהתאמה למסגרות החינוך העל-יסודי בחינוך הדרוזי, שרובן בנויות על שלוש שנות לימוד. התוכנית מתבססת על ידע, הבנה ומיומנויות חשיבה שהתלמידים רכשו במעגל הראשון של לימודי ההיסטוריה בכיתות ו'-ט'.

70 אחוז מתוך נושאי תוכנית הלימודים - פרקי בסיס המיומנויות והידע - יכללו בפרקי החובה לבחינות הבגרות. 30 אחוז הנוותרים יילמדו בהרחבה והעמקה בתוכנית בית ספרית אשר תבנה על ידי צוותי בתי הספר. הנושאים הנתונים לבחירת צוותי בתי הספר מסומנים בירוק.

להלן פירוט התכנים בכל יחידה:

יחידה ראשונה - יחידת חובה (90 שעות) - עוסקת בשני נושאים:

1. **פרקים בתולדות האסלאם:** תקופת אלג'אהליה; הופעת האסלאם - תקופת הנביא מוחמד ע'; אישים בסביבת הנביא מוחמד ע'; התפשטות האסלאם; מלחמות האזרחים; כתות וזרמים באסלאם.

2. **ההיסטוריה של הדרוזים עד ראשית המאה העשרים:** התקופה הפאטמית וצמיחת דת הייחוד (אלתוחיד); התנוכים; המענים; תמורות במעמד הפוליטי של הדרוזים עד מלחמת העולם הראשונה.

יחידה שנייה - יחידת חובה (90 שעות): מלחמת העולם הראשונה; המשבר הכלכלי העולמי; מלחמת העולם השנייה; האנטישמיות הנאצית נגד יהודים ויהדות; השואה; מיישוב למדינת ישראל; מדינת ישראל עד 1995; הדרוזים בעת החדשה.

יחידה שלישית - יחידת בחירה (90 שעות): עקרונות הנאורות והשינויים שחוללה אירופה; המהפכות האמריקאית והצרפתית; המהפכה התעשייתית; הרפורמות באימפריה העות'מאנית במאה התשע עשרה.

יחידה רביעית - יחידת בחירה (90 שעות): התנועות האידיאולוגיות המודרניות במאה העשרים: הליברליזם; המשטרים הטוטליטריים - נאציזם, קומוניזם ופשיזם; משברי המודרנה; ההיסטוריה של מצרים, עיראק ואיראן במאה העשרים.

יחידה חמישית - יחידת בחירה: עבודת חקר - מותנית באישור המפמ"ר ועוסקת באחד מהנושאים הבאים: תולדות יוון העתיקה; אלכסנדר מוקדון; האימפריה הרומית; האימפריה הפרסית; הישגי התרבות הערבית; זרמים וכתות באסלאם; סוגיות בתולדות הדרוזים; צלבנים; איובים; תנועות לאומיות (הציונית והערבית); סין המודרנית ויפן המודרנית.

העקרונות שבבסיס התוכנית המקדמים למידה משמעותית

- **בחירת התכנים והנושאים וארגונם סביב סוגיות ורעיונות מרכזיים** - גישה זו מקדמת דרכי ה.ל.ה. מגוונות, המעודדות את התלמידים והמורים כאחד ליטול חלק פעיל בתהליך ההוראה והלמידה.
- **רלוונטיות** - הנושאים נבחרו מתוך ההיסטוריה הפוליטית, החברתית, הדתית והתרבותית של העדה הדרוזית, העולם הערבי, המזרחי והמערבי, העם היהודי ומדינת ישראל, תוך התמקדות בתהליכים והקשרים היסטוריים מרכזיים, זיקות וקשרי הגומלין ביניהם.
- **שילוב לימודי היסטוריה דרוזית עם לימודי היסטוריה כללית, ישראלית, וערבית** - ביחידות החובה שולבו נושאים שעניינם תופעות מרכזיות בהיסטוריה הכללית, הן כרקע להבנת ההיסטוריה הדרוזית והן מתוך הכרה בחשיבותן להבנת תולדות העמים בבלאד אלשאם (לבנון, סוריה וישראל).
- **התאמת הלמידה וההוראה לפדגוגיה הדיגיטלית של המאה העשרים ואחת; טיפוח מיומנויות וכישורי חשיבה** - התוכנית מעודדת מורים אוטונומיים, המפעילים שיקולים פדגוגיים ודידקטיים מושכלים בבחירת דרכי הוראה למידה והערכה בהתאם ליעדיה של התוכנית החדשה ולשונות הקיימת בין התלמידים, תוך פיתוח מיומנויות וכישורי חשיבה שיפורטו בהמשך.
- **הצגת הנושאים ממגוון נקודות מבט** - הדיון בנושאי הלימוד יתנהל מנקודות מבט שונות, הנובעות מגישות ומשקפות שונות של בני התקופה ושל היסטוריונים וחוקרים מערביים, מזרחיים, דרוזים, ישראלים ואחרים.
- **רצף והמשכיות; שילוב בין תמטי (נושאי) לכתובות** - בחירת נושאי הלימוד התמטיים נעשתה ככלל על פני הרצף הכרונולוגי, כדי להעמיק בקרב התלמידים את המודעות להמשכיות ולהתפתחות בתולדות העדה הדרוזית, בתולדות עם ישראל ובתולדות האנושות לאורך הדורות.
- **הדגשת היבט הערכי** - בבחירת נושאי הלימוד ויעדיהם הודגש בירור הערכים שעמדו ביסודן של ההחלטות ההיסטוריות שנקטו יחידים, מנהיגים וחברות בתקופות השונות. בחירה זו נעשתה כדי לזמן ללומד מצבי למידה שבהם הוא נושא ונותן על משמעותם של רעיונות ומושגים, מטפח את זהותו המוסרית ומתוודע לדמויות מופת מן העבר הראויות לחיקוי בהווה.

מטרות תוכנית הלימודים

מטרות התוכנית הוגדרו לאור שלושה היבטים: א. היבט של תחום הדעת (הדיסציפלינה); ב. היבט דרוזי ייחודי; ג. היבט של כישורים ומיומנויות.

א. מטרות בהיבט של תחום הדעת

- ניתוח פרספקטיבות היסטוריות תוך הכרה והצגה של השקפות העולם והאמונות שרווחו בקרב אנשים וחברות בתקופה היסטורית נידונה; ניתוח ופירוש פעילותיהם של בני תקופה זו; ניתוח עמדת ההיסטוריון החוקר.
- הבנת משמעותם של אירועים היסטוריים חשובים (תאריכים; אידיאולוגיות; מקומות; אישים; תופעות; זרמים ומגמות) כמכוננים בתולדות העמים.
- הבנה שההווה מושפע מאירועים ותהליכים שהתרחשו בעבר והוא עשוי להשפיע על עיצוב העתיד.
- ניתוח הגורמים לאירועים ולתמורות היסטוריות שהתרחשו בתקופה הנלמדת: מנהיגות; כלכלה; תרבות; דת; חברה מאפייני ארכיטקטורה וסביבה.
- הבנת המושג 'כרונולוגיה' (מוקדם ומאוחר, ישן וחדש, תאריכים לפני הספירה ואחרי, לוחות קלנדריים וכדומה) והמושג 'התמצאות במרחב' (מפות היסטוריות, קרטוגרפיות) על מנת לזהות ולארגן רצף אירועים היסטוריים של התקופה הנלמדת, ולנתח את הקשר שבין האירועים לבין התמורות ותהליכי ההמשך שהתרחשו בה, תוך שימוש במושגים מתחום ההיסטוריה.

- הבחנה בין ניתוח של אירועים ותהליכים והבנתם לבין שיפוטם מבחינה מוסרית.
- הארה והיכרות עם תחומי דעת נוספים אשר באו לידי ביטוי בתקופות היסטוריות שונות, כגון תרבות, אומנות, ספרות, דת, פילוסופיה ומשפטים.

ב. מטרת בהיבט דרוזי ייחודי

- זיהוי הגורמים והנסיבות להתפתחות העדה הדרוזית והבנת השפעתם על התגבשותה כקבוצה דתית ייחודית.
- הבנת מרכזיותה של תקופת ההיווסדות של הדת הדרוזית. להוריד
- הכרת אישים, אירועים, ותהליכים פוליטיים, מדיניים, כלכליים, תרבותיים, חברתיים וסביבתיים שעיצבו את תקופת ההיווסדות של הדת והקהילה הדרוזית.
- הבנת תרומתם והשפעתם של ערכי הדת והאמונה הדרוזית על תהליכים היסטוריים בתולדות הדרוזים.
- הבנת הגורמים להתיישבות ולגלי ההגירה של בני העדה בתקופות השונות ואת התמורות שחלו בעדה בעקבותיהם.
- הבנת פועלם של אישים (אנשים ונשים) דרוזיים מרכזיים על תהליכים היסטוריים במזרח התיכון תרומתם להתפתחות העדה הדרוזית והאזור.
- הערכת מאבקם של הדרוזים נגד שלטון זר בסוריה ובלבנון והשפעתו על התפתחותן של שתי המדינות והשתלבותם בהן.
- ביסוס זהותו הדתית, הלאומית והאנושית של התלמיד הדרוזי, פיתוח זיכרון קולקטיבי ותודעה היסטורית אצל הלומדים, וחיזוק תחושת הנאמנות והשייכות לעדה ולמדינה.
- הבנת הקשר שנוצר במהלך השנים בין הדרוזים לבין העם היהודי במדינת ישראל והכרת אנשים שהטביעו את חותמם ותרמו ליצירת קשר זה.
- טיפוח המודעות לשותפות הדרוזית וטיפוח תחושת אחריות להמשך קיומה של העדה הדרוזית.
- הכרת מערכות יחסים ויחסי הגומלין בין קהילות דרוזיות במזרח התיכון ובתפוצות.
- טיפוח אדם דרוזי אוטונומי ואזרח פעיל, בעל תובנה פוליטית וחברתית מבוססת וביקורתית החי בחברה דמוקרטית.
- טיפוח סובלנות וכבוד כלפי עמדות, השקפות ומסורות של אנשים וחברות שונות, ללא הבדל בין דת, גזע, מין, מעמד וכדומה.

ג. מטרת בהיבט של מיומנויות וכישורי חשיבה

- **יישום** - יכולת להשתמש בידע נלמד במצבים חדשים.
- **השוואה** - הגדרת תבחינים להשוואה וזיהוי הדמיון והשוני על פי תבחינים.
- **מיון** - יצירת קטגוריות על בסיס תכונות משותפות של פריטים וקיצוץ לקבוצות קטגוריות על פי תכונותיהם.
- **איתור ואיסוף** מידע ממקורות מידע מגוונים ורלוונטיים.
- **הבחנה בין מקורות ידע** ראשוניים לבין מקורות משניים ובחירה מושכלת של מקור הידע בהתחשב בסוג התוכן שהמקור מספק - הבעת עמדה; תוכן עובדתי; תוכן רשמי ועוד.

2 המטרות נגזרו מתוך המסמך "אסטרטגיות חשיבה מסדר גבוה" ומתוך המסמך "מידענות מתווה לפיתוח". ראו באתר האגף לתכניות לימודים: http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Tochniyot_Limudim/Portal/Kishurim/Chashiva.htm חשיבה מידענות - http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Tochniyot_Limudim/Portal/Kishurim/Meidaanut.htm

- **קריאה ביקורתית** של טקסטים כתובים (מסמכים, יומני תיעוד, ספרות ועוד); טקסטים חזותיים (ממצאים ארכיאולוגיים, מפות, מטבעות, תמונות, דיאגרמות, גרפים, סרטים); מקורות שמע (אודיו) ומקורות אחרים רלוונטיים לנושא.
- **ניתוח הטקסט בהקשר שלו** - זיהוי רכיבים וקשרים: הבחנה בין עיקר לטפל, זיהוי הרעיונות המרכזיים בטקסט, הבחנה בין עמדה לעובדה ובין טענה להשערה; הבחנה בין סיבות לבין תוצאות ומסקנות; זיהוי נקודת המבט או השקפת העולם של הכותב; זיהוי הטיעונים בטקסט וניתוחם; גילוי הנחות סמויות בין השורות בטקסט.
- **הסקת מסקנות** מבוססות ומנומקות.
- **מיזוג מידע** - חיבור בין רעיונות מרכזיים ופרטי מידע חשובים ממקורות מידע שונים, על מנת ליצור ידע חדש וייצוג מידע או ידע בדרכים מגוונות.
- **טיעון** - ניסוח טענה והצדקתה תוך שימוש בממצאים, בראיות ובהסברים.
- **הצדקת הידע והערכתו** - שיפוט איכות הידע מבחינת הרלוונטיות והאמינות שלו, תוך מתן פרשנות אישית; חשיבה ביקורתית על תהליכים היסטוריים תוך התמודדות עם הצדקות או אי-הצדקות מוסריות.
- **שאלת שאלות** - ניסוח שאלות העוסקות בתופעות, בסוגיות או בדילמות שנדרש להן המשך בירור או חקר.
- **עבודה בצוות** והשתתפות פעילה בדיון; שמירה על כללי שיח תרבותיים; קבלת החלטות בצוות; קבלת משוב וביקורת ויכולת יישומה; מתן משוב וביקורת בונים, מנומקים ומבוססים; הערכת עבודת הצוות ותרומתו הייחודית של כל אחד מחבריו לתוצאות העבודה.

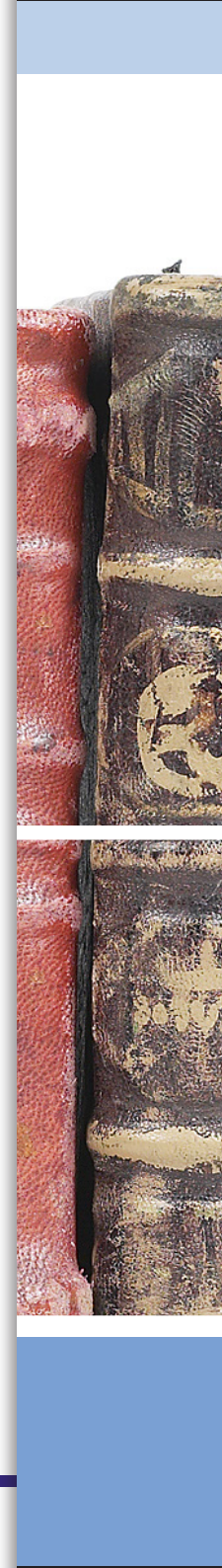
דרכי הוראה-למידה

יישום תוכנית הלימודים כהלכה מותנה במידה רבה בדרכי ההוראה ובהערכה.

דרכי ההוראה נגזרות מתחום הדעת, משיטות החקר המקובלות במחקר האקדמי, ממטרות התוכנית השונות, ומהצרכים המגוונים של התלמידים. למורים מומלץ לנקוט בשיטות הוראה מגוונות כדי להתאים את דרכי ההוראה והלמידה - הן לרמת התלמידים (גיל, כישורים, יכולות אינטלקטואליות) והן לנושאים הנלמדים. זאת, מתוך הבנה כי לנושאים שונים ולתלמידים שונים מתאימות דרכי הוראה שונות. לדוגמה - לשם טיפוח כושר הערכה, שיפוט ודיון בשאלות ערכיות, מתאימה המסגרת הקבוצתית או הכיתתית יותר משיטת הלימוד הפרטנית. תפקיד המורים בתהליך ההוראה-למידה להנחות את תלמידיהם ולא להיות להם למקור ידע. להלן יובאו כמה המלצות לאסטרטגיות הוראה, למידה והערכה הנובעות מהגישה הקונסטרוקטיביסטית.

למידה פעילה

תפקידו של החינוך לעזור לתלמידים לממש את הפוטנציאל הטמון בהם ולטפח לומד עצמאי, פעיל ומעורב בתהליכי הלמידה. לשם מימוש היעד הזה יש לזמן מצבי למידה משמעותית בתוך הכיתות, כזו המחייבת שינוי בדרכי ה.ל.ה, והמאפשרת לתלמיד לבחור, להרחיב ולהעמיק בתכנים הקרובים לעולמו ולתחומי התעניינותו. הלימוד יכול להיעשות בשיטת החקר והגילוי; במשחק תפקידים; במשחק הדמיה (למשל עריכת משפט היסטורי); בדיון בכיתה ועוד.

למידה בדרך החקר

למידה בדרך החקר באה לידי ביטוי בהשתתפות פעילה של התלמיד, בשאילת שאלות ובחיפוש דרכים תקפות לענות עליהן, תוך הפעלת חשיבה יצירתית, ביקורתית ורפלקטיבית אודות נושאי הלימוד; בהפעלת שיקול דעת מקובל באשר לבחירת הנושאים; באיתור ואיסוף מידע ממקורות שונים; בעיבוד וארגון הידע החדש ובהצגתו בצורה בהירה ומובנת.

למידה בדרך החקר תשולב בהיקפים שונים במהלך לימוד הנושאים המוצעים בתוכנית (ראו להלן הצעות בפירוט התכנים בכיתות השונות).

דיון בכיתה

השתתפותו ומעורבותו של התלמיד בשיח הלימודי המתנהל בכיתה והכולל בין היתר דיונים במליאה, בימות דיון, שיח סוקראטי וכדומה, מעודדת אותו להפעיל מיומנויות חשיבה ברמות שונות כמו שאילת שאלות, הבאת ראיות ודוגמאות מנומקות, ניסוח טיעונים, משוב עצמי ומשוב קבוצתי. זאת לצדן של מיומנויות תקשורת בין אישיות הכוללות בין השאר הקשבה, ניהול משא ומתן וגילוי סבלנות וסובלנות לדברי אחרים.

משחקי הדמיה

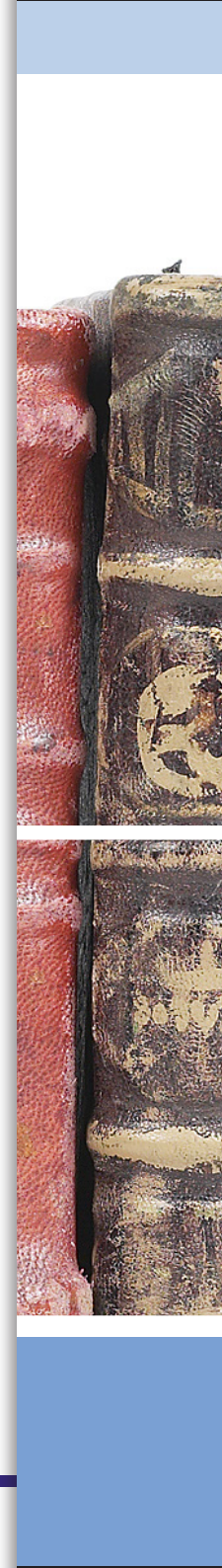
משחקי הדמיה יכולים לבוא לידי ביטוי במשחקי תפקידים ובעריכת "משפט היסטורי", שבהם התלמיד נדרש לפתח מעורבות אישית וחשיבה מדמה כדי לחוש את רוח התקופה ההיסטורית ולהיכנס לעורן של דמויות ובעלי תפקידים שאותם עליו לגלם או לייצג. למידה בדרך זו מסייעת לתלמיד להבין את רוח התקופה, ולהכיר מחלוקות ואירועים מכוננים במהלכה ודמויות מרכזיות שפעלו בה.

למידה חוץ כיתתית

סיורים באתרים ובמוזיאונים היסטוריים מוסיפים ללמידה ממד ייחודי שאי אפשר להעבירו באמצעים אחרים. היציאה מהכיתה למקום ההתרחשות מפגישה את התלמידים עם הנושא הנלמד מזווית אחרת, חוויתית ורגשית. המפגש הבלתי אמצעי עם חפצים ומוצגים במוזיאון או בכל אתר אחר, המציגים את התרבות החומרית וממחישים את חיי היום יום של התקופה, חושף את התלמידים לרוח התקופה ולהיבטים גיאוגרפים וסביבתיים, ותורם להבנה עמוקה יותר של הנושא הנלמד.

צפייה בסרטים

הסרטים הם מקורות היסטוריים שניתן להפיק מהם מידע מנקודות מבט שונות – פוליטית, חברתית, אידיאולוגית ותרבותית. חשיפתן של נקודות מבט אלו תורמת להבנה טובה יותר של מורכבות המציאות ההיסטורית הנלמדת. בנוסף, צפייה מודרכת בסרט מזמנת דיון ושיח לימודי אודות המידע ההיסטורי המוצג בסרט והמסרים המובעים בו. תוכנית הלימודים מציעה לשלב בתהליך ההוראה-למידה סרטים תיעודיים, יומני חדשות וסרטים עלילתיים, במיוחד בלימוד תולדות המאה העשרים והמאה העשרים ואחת.

הערכה

בנושא הערכת הישגים קיימות שתי גישות מרכזיות השונות זו מזו:

- א. **הגישה האיכותית**, שעל פיה נתפסת ההערכה כ"הערכה לשם למידה" (הל"ל), המוכרת גם בכינוי "הערכה מעצבת".
 - ב. **הגישה הכמותית**, שעל פיה נתפסת ההערכה כ"הערכה של הלמידה" (הש"ל), המוכרת גם בכינוי "הערכה מסכמת".
- לפי הגישה האיכותית בהערכה (הל"ל), ההערכה אינה אירוע חד-פעמי המתרחש בנקודת זמן נתונה וידועה מראש אלא חלק בלתי נפרד מתהליך הלמידה וההוראה (הל"ה: הוראה-למידה-הערכה). מטרתה היא שהלומדים והמורים יבחנו לאורך תהליך הלמידה באיזו מידה הושגו היעדים, יאתרו נקודות חוזק, קשיים וכשלים, ויתכננו את המשך הלמידה בהתאם לכך.

הכלים המרכזיים להערכה שניתן לעשות בהם שימוש מושכל במהלך הלמידה וההוראה הם:

1. **תלקיט (פורטפוליו)** - נחשב לאמצעי לביטוי עצמי וייחודי. התלקיט הוא אוסף של תוצרי התלמיד המשקפים את תהליך הלמידה - הבנתו את החומר הנלמד, התקדמותו והישגיו. חשוב לציין שאת התלקיט יבנה התלמיד עצמו, לאחר שיקבע וינסח עם המורה קריטריונים לבחירה ולשיפוט החומר שייכלל בתוכו, כמו: פריטים כתובים, מוקלטים או חזותיים (תוצרי מטלות ביצוע וחקר נבחרות); מבחנים; כתיבת דוח; דגם; מצגת; משוב אישי; הערכות עצמית.
2. **מבחן** - המבחן ככלי הערכה הוא חלק בלתי נפרד מתהליך ההוראה-למידה המחייב הלימה בין מטרות ההוראה, דרכי הביצוע ודרכי ההערכה, והוא עשוי לשמש את המורים באופנים שונים ולמגוון יעדים (משוב על תהליך למידה שהתרחש בכיתה, מעקב מתמיד אחר הלמידה של התלמיד, סיכום תהליך ההוראה-למידה ועוד). לפיכך אין להסתפק במבחן בשאלות המתבססות על זיכרון ושינון בלבד, ולצד שאלות הבודקות מיומנויות של ידע והבנה ברמה בסיסית יש לשלב שאלות ברמות חשיבה גבוהה כמו הערכה, שיפוט, יישום ומיון מידע.

בעמודים הבאים מוצג מפרט התכנים ומיומנויות החשיבה שהתוכן מזמן, בהתאמה לשכבות הגיל.

מפרט התכנים והמיומנויות לכיתות ו'-ט'

התוכנית מתמקדת בנושאים נבחרים משלוש התקופות: העת העתיקה, ימי הביניים והעת החדשה, ומציגה את הנושאים, המטרות בתחום התוכן, מיומנויות החשיבה שמזמן הנושא הנלמד, הרעיונות המרכזיים ומוקדי הלמידה לכל שכבת גיל בנפרד.

כיתה ו' (2 שעות שבועיות): העת העתיקה

כיתה ז' (2 שעות שבועיות): ימי הביניים

כיתה ח' (2 שעות שבועיות): העת החדשה

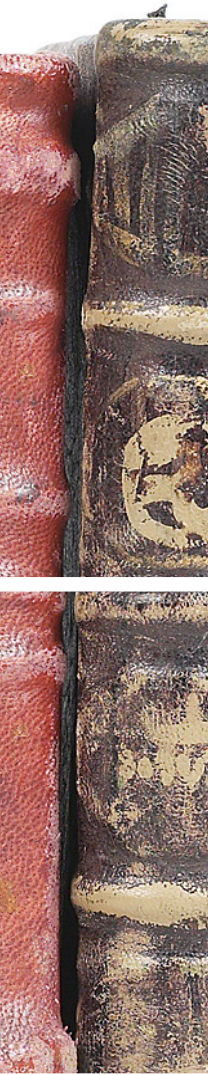
כיתה ט' (2 שעות שבועיות): תולדות המאה העשרים

מפרט התכנים והמיומנויות לכיתה ו' (60 שעות)

העת העתיקה - העמים השמיים; היוונים והתרבות ההלניסטית; האימפריה הרומית; הדת הדרוזית (הידענים שתרמו לצמיחתה).

הנושא	מושגים, רעיונות מרכזיים ומוקדי הוראה	מטרות בתחום התוכן, מיומנויות וכישורי חשיבה	הצעות דידקטיות
העמים השמיים 15 שעות	תרומתם של העמים השמיים לאנושות בראשית ימיהם התבססות ישראל בכנען תפקידם של דוד ושלומו בביסוסה של ממלכה חזקה ומלוכדת	- הבנת המניעים והסיבות לנדודים של העמים השמיים ותיאור הקשיים שהתמודדו אתם במעבר למקומות החדשים. - הערכת פעולתו של המלך שלמה לביסוס ולהעצמת מלוכות דוד (בניית המקדש, חלוקת הארץ למחוזות והעמדת נציב בראשן, קשרים עם עמי הסביבה). - דיון על תרומתם של שלושת היסודות שהעמידו את התשתית למלוכות דוד: קביעת ירושלים כבירה, הקמת הצבא והכנעת האויבים מסביב.	שימוש במפות היסטוריות ממצאים ארכיאולוגיים ברשת
היוונים והתרבות ההלניסטית 15 שעות	ייחודה של הדמוקרטיה האתונאית ספרטה כמדינת צבא תנאים גיאוגרפיים ביוון עקרונות האמונה באלים התרבות היוונית ותרומתה לאנושות: הקמת האימפריה היוונית בימי אלכסנדר מוקדון; שילוב בני הפרובינציות בצבא ובשלטון. ההלניזם והמיזוג בין מזרח ולמערב	- הבנת השפעתו של פיצולה הגיאוגרפי של יוון לאיים רבים על ריכוז התושבים בערי מדינה קטנות - הפוליס. - ניתוח מאפייני השלטון הדמוקרטי. - הבנת הגורמים שתרמו להתפשטות התרבות היוונית מזרחה.	שימוש בתמונות של הפנתאון ושל פסלים יווניים ביקור בבית שאן או בבית ג'וברין
האימפריה הרומית בשיאה 20 שעות	מאפייני השלטון הרומי בתקופת השיא של האימפריה (טיפוח כוחו וייחודו של הצבא הרומי). התפשטות התרבות הרומאית לפרובינציות והקמת הערים הרומאיות - מינוי הנציבים. השלטון הרומי והבנייה הרומית בארץ ישראל	- הבנה של אירועים היסטוריים חשובים בתקופה הרומית: נסיבות ההתרחשות ופרטיה, זמן ומקום האירוע, דמויות מרכזיות. - זיהוי והבנת הדרכים שבהן שלטה רומא על העמים הכבושים ברחבי האימפריה ומנעה את מרידתם.	שימוש בממצאים ארכיאולוגיים ביקור בתעלות המים בציפורי או בקיסריה

הנושא	מושגים, רעיונות מרכזיים ומוקדי הוראה	מטרות בתחום התוכן, מיומנויות וכישורי חשיבה	הצעות דיזקטיות
הדרוזים: ראשיתה של דת חדשה 10 שעות	תרומת הידענים לצמיחת הדת הדרוזית: הרמס, אח'נאתון, יתרו, שלמה המלך, אליהו הנביא, הגנוסטים.	הבנת תרומתם של הידענים לבניית התשתית לדת הדרוזית כדת חדשה ולקביעת עקרונותיה.	חקר תחילת השימוש בדגל ויעודו כסמל

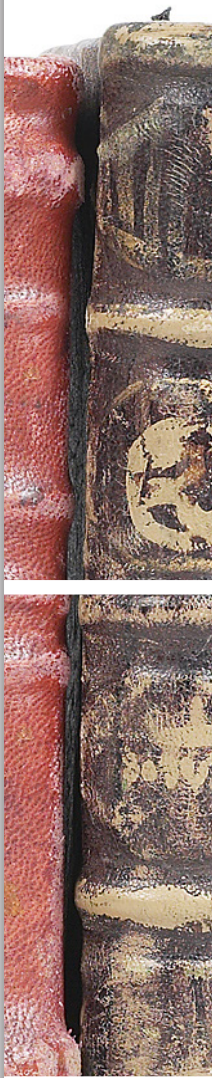
מפרט התכנים והמיומנויות לכיתה ז' (60 שעות)

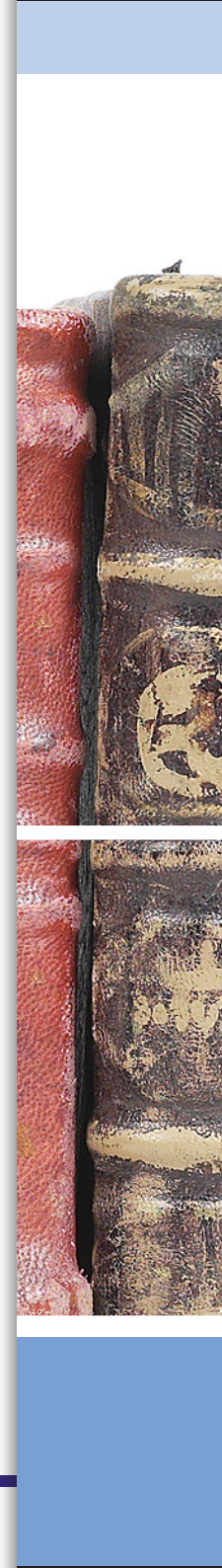
האימפריה הביזנטית; ימי הביניים (הדתות המונותיאסטיות); אל ג'אהליה; עליית האסלאם; הפאטמים וצמיחת דת הייחוד

הנושא	מושגים, רעיונות מרכזיים ומוקדי הוראה	מטרות בתחום התוכן, מיומנויות וכישורי חשיבה	הצעות דידקטיות
האימפריה הביזנטית 3 שעות	עליית ביזנטיון ושליטתה באגן המזרחי של הים התיכון.	הבנת הגורמים לעליית האימפריה הביזנטית.	קטעי מקורות מהברית החדשה.
ימי הביניים 456-1600 מרכזיות הדתות מונותיאסטיות בעולם בתקופת ימי הביניים: נצרות, אסלאם ויהדות 12 שעות	דרכי עיצוב כוחה של הנצרות והתפשטותה באימפריה הרומית: חובת הניצור; המיסיון; המנזרים כמרכזי חינוך ותרבות; ישו ובוטרוס. מרכזיותה של הדת הנוצרית בעיצוב התרבות במערב וביטוייה בתחומים שונים כגון - פילוסופיה, אומנות וייסוד האוניברסיטאות. מעמדם של היהודים בתקופת האסלאם והנצרות בספר רד תור הזהב האינקוויזיציה וגירוש היהודים מספרד.	- זיהוי הסיבות והגורמים לחיזוק מעמדה של הנצרות והתפשטותה בימי הביניים. - תיאור המבנה החברתי באימפריה הרומית בעת העתיקה ובימי הביניים. - הבנת מעמדם ומקומם של היהודים תחת השלטון האסלאמי והנוצרי. - דיון במשמעות המושג "תור הזהב" ובהישגיהם התרבותיים, הכלכליים והחברתיים של יהודי ספרד בתקופה זו. - הבנת המושג 'אינקוויזיציה' והגורמים לגירושם של יהודי ספרד על ידי הנוצרים.	בפרק זה יוצגו הנושאים בראייה כוללת, מהכלל אל הפרט. בפרקים הבאים יוצגו הנושאים בפירוט.
"אלג'אהליה" טרום האסלאם 6 שעות	מאפייני תקופת אלג'אהליה: נוודות; התיישבות; המבנה השבטי; מרכזיותה של העיר מכה.	- קריאת מפה והכרת המרכזים שבהם התיישבו הערבים ולמענם נלחמו בתקופה זו. - זיהוי מאפייניו של המבנה השבטי בימי אלג'אהליה והשוואתו למבנה החמולתי של ימינו. - דיון ביסודות שהעמידו את התשתית לעליית האסלאם.	ביקור במוזיאון הבדואי בערב אלשבלי.

הנושא	מושגים, רעיונות מרכזיים ומוקדי הוראה	מטרות בתחום התוכן, מיומנויות וכישורי חשיבה	הצעות דידקטיות
האסלאם 8 שעות	שלבים בעליית האסלאם: ג'יהאד-דאר אלאסלאם; דאר אלחרב; דאר אלצולח, הודנה. קרבות הצלבנים: התמודדות האימפריה המוסלמית מול הנצרות: צלאח אלדין והניצחון על הצלבנים.	• זיהוי והבנת התנאים שסייעו לעליית האסלאם. • הכרת השלבים המרכזיים בהתפשטותו הדתית והתרבותית של האסלאם. • הבנת היחסים שנוצרו בין המוסלמים לבין נוצרים ויהודים בארצות שבהן התפשטה הדת החדשה. • הכרת ייצוגי תרבות אסלאמית והבנת ייחודם.	ביקור במסגד אלאקצה בירושלים או במסגד אלג'זאר בעכו
הח'ליפות בתקופת הראשידון 5 שעות	תרומתה של תקופת הח'ליפות הראשידון להתבססות האסלאם: בניית האומה המוסלמית וצמיחת זרמים וכתות באסלאם.	• הבנת חשיבותה של תקופת הראשידון בביסוס האסלאם בתקופה שלאחר מותו של הנביא מוחמד ע'. • זיהוי המניעים להתפצלות המוסלמים לזרמים ולכתות לאחר מותו של הנביא מוחמד ע'.	
תקופת בית אומיה: 8 שעות	אירועים מרכזיים בתקופת הח'ליפות מבית אומיה: התפצלות השיעה; הישגים תרבותיים; מעמד של המיעוטים והמוואלי בתקופת ח'ליפות בית אומיה.	• בחינת תרומתם של הח'ליפות מבית אומיה לחיזוק מעמדם של המוסלמים במדינות שבהן שלטו. • הערכת תקופת הח'ליפות מבית אומיה בספרד והשינויים שנגרמו במדינה כתוצאה משלטון זה. • הבנת הגורמים להתפצלותם של השיעים ולנפילת בית אומיה • בחינת מעמדם של המיעוטים והמוואלי בתקופת ח'ליפות בית אומיה.	ביקור בבקעת גינוסר

הנושא	מושגים, רעיונות מרכזיים ומוקדי הוראה	מטרות בתחום התוכן, מיומנויות וכישורי חשיבה	הצעות דידקטיות
הח'ליפות העבאסית ותרבות האסלאם 8 שעות	פועלן של דמויות מרכזיות בתקופת הח'ליפות העבאסית: הארון אלרשיד, אלאמין, אלמאמון ואלמועתצם באללה. תרומתה של תקופת תור הזהב של התרבות המוסלמית לקידום התרבות האיסלאמית: פיתוח השפה הערבית, הספרות והשירה, האומנות, המדע והפילוסופיה.	• זיהוי אירועים היסטוריים שהתרחשו בתקופת הח'ליפים לבית עבאס אשר הביאו לשגשוג תרבותי. • השוואה בין תקופתו של הארון אל רשיד לתקופת ח'ליפות בית אומיה בתחומים הבאים: התרומה של כל אחת מהתקופות לביסוס השלטון האסלאמי ולחזוקו; מבנה חיי החברה והתרבות; הסיבות לשקיעת הח'ליפות העבאסית.	
התקופה הפאטמית 6 שעות	צמיחת דת הייחוד (אלתוחיד) והתהוותה - דמויות מובילות בקרב הדרוזים בתקופה הפאטמית: עבידאללה, אלמועז, אלעזיז ואלחאכם). הישגי התרבות בתקופה הפאטמית	• זיהוי הגורמים והנסיבות להתפתחות העדה הדרוזית והבנת השפעתם על התגבשותה כקבוצה דתית ייחודית. • הבנת תרומתו של אלמועז לפיתוח התרבות והקדמה במצרים.	• שימוש במקורות כתובים מהמורשת הדרוזית. • ביקור בחמשת הקברים הקדושים לדרוזים בצפון הארץ.
הדרוזים בתקופה התנוכית 4 שעות	התבססות שלטון הדרוזים בלבנון בתקופת התנוכים	• הבנת הגורמים להתיישבות התנוכים בהר לבנון והדרכים שבהן שמרו על ישותם בצל מאבקי הכוחות (בין הממלוכים והצלבנים) באזור בתקופה ההיא.	

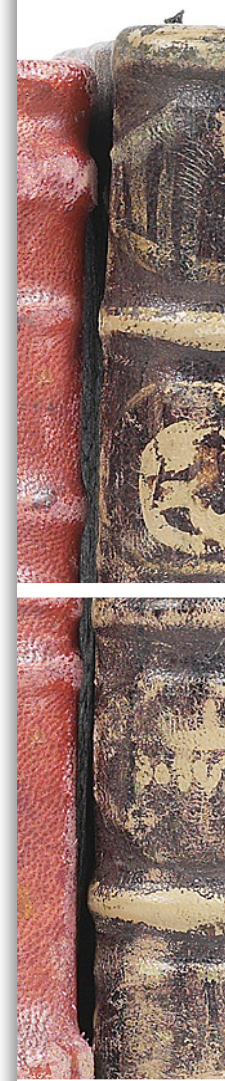
מפרט התכנים והמיומנויות לכיתה ח' (60 שעות)

ראשית העידן המודרני; המהפכות הצרפתית והתעשייתית; אביב העמים; הדרוזים בתקופת בני מען ובני שהאב

הנושא	מושגים, רעיונות מרכזיים ומוקדי הוראה	מטרות בתחום התוכן, מיומנויות וכישורי חשיבה	הצעות דידקטיות
גילויים והמצאות בתקופת הרנסנס 12 שעות	השינויים בחיי האירופאים בעקבות הגילויים הגיאוגרפיים וההמצאות. תפיסת האדם ומקומו בעולם וביטוייה באמנות ובאדריכלות. המצאות הדפוס. פיתוח כלי השיט: גילוי יבשות, הגדלת אפשרויות המסחר והשתלטות אירופה על היבשות החדשות.	- הבנת השינויים המרכזיים שחוללו הגילויים וההמצאות בחיי האירופאים כגון כלי שיט והמצאת הדפוס. - דיון בהשפעתם של הגילויים וההמצאות ובתרומתם לחיי האנושות, כמו הרחבת ידיעותיו ואופקיו של האדם על ידי המפגש בין התרבויות השונות וכדומה.	- אוגדן תמונות של ההמצאות - מומלץ ללמד פרק זה בשיטת החקר ולקשור את הנושא לחידושים בתחום הטכנולוגיה בימינו ולהשפעתם על חיי הפרט מבחינה מדעית, חברתית וכלכלית
ראשיתה של המדינה המודרנית: מדינה, חברה ותרבות באירופה במאות השמונה עשרה והתשע עשרה 6 שעות	התפתחויות פוליטיות וחברתיות שחוללו שינויים בדפוסי חיים ובתפיסות עולם באירופה, החל מהמאה השמונה עשרה ריכוזיות השלטון: - הקמת מערכת מיסוי מרכזית, משטרה וצבא - יצירת חוקה ומערכות חוק ומשפט - הדגשת מאפיינים תרבותיים וקביעת שפה רשמית למדינה - יצירת סמלי מדינה: המנון, דגל	- ניתוח התופעות המרכזיות שהביאו לצמיחת העולם המודרני ואשר היוו בסיס לשינויים חברתיים, תרבותיים, פוליטיים ומדיניים באירופה. - דיון במושגים: קידמה, ריכוזיות השלטון, סמלים, מערכות חוק, אמנה ותקנה. - הצגות טיעונים מנומקים לשאלת הצורך במדינה מתוקנת בדגל, במערכת חוקים וכדומה.	

הנושא	מושגים, רעיונות מרכזיים ומוקדי הוראה	מטרות בתחום התוכן, מיומנויות וכישורי חשיבה	הצעות דידקטיות
מודרנה ונאורות - תפיסה חדשה של אדם וחברה באירופה 6 שעות	- התבססות עקרונות הנאורות: ההכרה בערך האדם כיצור אוטונומי השולט בחייו ואחראי לגורלו ולגורל החברה. - ההכרה בכבוד האדם ובזכויותיו הטבעיות הבאות לידי ביטוי בין השאר חירות, בשוויון זכויות לנשים, בקריאה לסובלנות ולזכויות פוליטיות עבור כלל שכבות העם.	- דיון בנושא החידוש במתן זכות בחירה לנשים, למיעוטים לפועלים ועוד באותה עת. - דיון במושגים: חירות, זכויות, סובלנות כערכים מרכזיים בחיי הפרט. - ניתוח סממני המודרנה בימינו ועמידה על מאפייניה והשלכותיה - החיוביות והשליליות כאחת - על חיי הפרט.	שימוש ברשת האינטרנט לצורך איתור דוגמאות והשוואה ביניהן
המהפכה הצרפתית ונפוליאון בונפרטה 10 שעות	שקיעת "המשטר הישן" ועליית משטר חדש המבוסס על רעיונות המודרנה. סיסמת המהפכה - "חירות, שוויון ואחוזה". עליית נפוליאון בונפארטה: מלחמותיו וכיבוש אירופה. התבוסה ברוסיה ושקיעת שלטונו של נפוליאון במזרח התיכון.	- הערכת תרומתם של האירועים המרכזיים במהפכה לקיצו של "המשטר הישן" וליצירת משטר חדש. - בחינת תהליך עליית נפוליאון לשלטון והמעבר משלטון העם לשלטון יחיד. - בירור הסיבות שעמדו מאחורי תבוסתו של נפוליאון לטובת הרוסים. - דיון במשמעותם של המושגים: שוויון, חופש ודמוקרטיה	מומלץ שכל הפרקים בנושא המהפכות יילמדו בדרך החקר
המהפכה התעשייתית 1770-1914 10 שעות	אבני דרך במהפכה התעשייתית באנגליה: תהליך גידור האדמות, קיטור כמקור אנרגיה, שינוי בדרכי הייצור - מייצור ביתי ליצור תעשייתי. תהליכי עיור - ההגירה מהכפר אל העיר. קיצור המרחקים בעקבות הגברת הניידות. יצירת מעמדות חדשים כדוגמת פרולטריון - פועלי תעשייה; קפיטליסטים - בעלי ההון.	- הבנת ההשפעות החיוביות והשליליות של המהפכה התעשייתית על היחיד ועל החברה. - תיאור תהליכי הקדמה בעולם בעקבות המהפכה התעשייתית והצגת דוגמאות לכך. - דיון במשמעות המושג 'קפיטליזם' ובהשפעתו על האנושות	ביקור במפעל ייצור ובמפעל הייטק לצורך הדגמת השפעת המודרנה על התפתחות קו הייצור ועל ההתקדמות הטכנולוגית

הנושא	מושגים, רעיונות מרכזיים ומוקדי הוראה	מטרות בתחום התוכן, מיומנויות וכישורי חשיבה	הצעות דידקטיות
אביב העמים 6 שעות	תוצריהן של המהפכות ויצירת מציאות חדשה באירופה: ועידת וינה ריאקציה ומהפכות סוגי משטרים המלוכה החוקתית המלוכה האבסולוטית	- הבנת השפעתם של רעיונות המהפכה על תפיסת אנשי תנועת ההשכלה את יכולתו של האדם ליצור עולם צודק ומאושר יותר. - דיון בסיבות ההתנגדות של חוגים דתיים (דרוזים ואחרים) לניצני התפתחות והשכלה בחברה. - זיהוי מאפייניה של המלוכה החוקתית והצגת ראיות מבוססות לכך מתוך מקורות שונים. - הכרת הגורמים שהביאו להגבלת כוחו של המלך באנגליה.	
הדרוזים בימי המענים 1697-1516 6 שעות	מאפייני התקופה המענית פח'ר אלדין אל מעני הראשון 1544-1516 פח'ר אלדין אלמעני השני 1590-1635	זיהוי מאפייניה של התקופה שקדמה לשלטונם של המענים והבנת השלכותיה על מעמדם ועל קשריהם עם גורמים בעלי כוח בסביבה שבה חיו; העלאת השאלה - האם עמדה זו כלפי הגורמים בסביבה נבע מאמונותיה ומעקרונותיה של הדת הדרוזית (התמודדות עם רדיפות).	קטעי מקורות מספר 'עמדת אל עארפין'
הדרוזים בימי השהאבים 1842-1697 4 שעות	העברת השלטון לבני שיהאב. עליית כוחם של המארונים.	- דיון במוצאם של השהאבים ובתהליך עלייתם לשלטון בלבנון. - הערכת ההשלכות (הפוליטיות, החברתיות והדמוגרפיות) של קרב 'עין דארה' על מעמדם של הדרוזים בלבנון.	קטעי מקורות ראשוניים

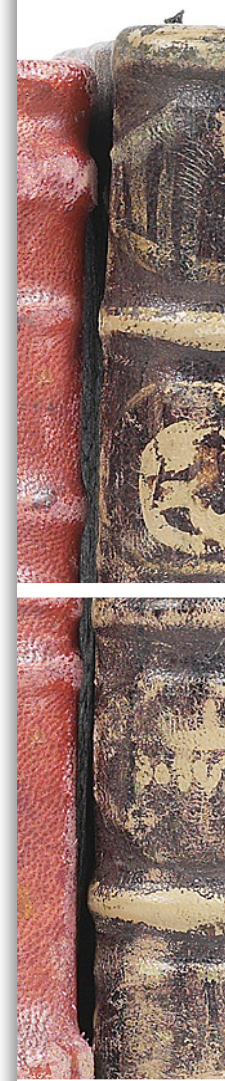

מפרט התכנים והמיומנויות לכיתות ט' (60 שעות)

האימפריה העות'מאנית; תולדות המאה העשרים (מלחמת העולם הראשונה, המזרח התיכון בין שתי מלחמות העולם ומלחמת העולם השנייה); הדרוזים מ-1861 עד סוף המאה העשרים.

הנושא	מושגים, רעיונות מרכזיים ומוקדי הוראה	מטרות בתחום התוכן, מיומנויות וכישורי חשיבה	הצעות דידקטיות
האימפריה העות'מאנית 10 שעות	בניית האימפריה העות'מאנית והתפשטותה. השלטון העות'מאני בשיאו. שקיעת האימפריה העות'מאנית. העולם הערבי תחת השלטון העות'מאני והמרידות בו. פרקים מתוך ההיסטוריה הדרוזית תחת השלטון העות'מאני בלבנון.	- הכרת תהליכים מרכזיים בבנייתה של האימפריה העות'מאנית אשר הביאו להתחזקותה ולהתפשטותה. - דיון במאפייני שלטונם של העות'מאנים ויחסם לעמים שחיו תחת שלטונם מבחינה מדינית, פוליטית, כלכלית, תרבותית, חברתית ועוד. - הכרת תנאי החיים המדיניים, הפוליטיים, החברתיים והכלכליים של הדרוזים בלבנון בתקופת השלטון העות'מאני.	ביקור בעכו - עיר נמל ובירת סג'ק ביקור בצפת העות'מאנית
מלחמת העולם הראשונה 6 שעות	גורמי המלחמה: משבר המדינות הרב-לאומיות. האימפריאליזם - העימות בין האוכלוסיות במדינות הכבושות לבין המדינות הלאומיות והמעצמות האירופאיות. המרד הערבי (1916). הצהרת בלפור: תוכנה, הקשיים הנובעים מניסוחה, האינטרסים של בריטניה במתן ההצהרה וההסכמים בנושא המזרח התיכון. חבר הלאומים ועקרון זכות ההגדרה העצמית.	- בחינת אירועים פוליטיים ותהליכים כלכליים וטכנולוגיים ערב המלחמה. - ניתוח גורמיה ותוצאותיה של המלחמה, תהליכי המשך, תמורות והתפתחויות במדינות העולם בעקבותיה. - דיון בהסכמים ובהצהרות שנחתמו לאחר המלחמה, ובהשפעתם על התווית מציאות פוליטית ומדינית חדשה במזרח התיכון.	
בין שתי מלחמות העולם באירופה ובמזרח התיכון 8 שעות	מלחמת העולם הראשונה והשלכותיה על המזרח התיכון אירועים מרכזיים בשנים 1900-1945 במדינות אירופה ובמזרח התיכון	- דיון בתוצאותיה של מלחמת העולם ובהשפעתה על מדינות אירופה ועל המזרח התיכון. - הכרת האירועים המרכזיים בין שתי המלחמות אשר הטביעו את חותמם על האנושות.	תמונות סרטונים וממצאים ברשת האינטרנט

הנושא	מושגים, רעיונות מרכזיים ומוקדי הוראה	מטרות בתחום התוכן, מיומנויות וכישורי חשיבה	הצעות דידקטיות
מלחמת העולם השנייה והשואה 10 שעות	מהלכים עיקריים, סיבות, שלבים ותוצאות האו"ם עצמאות מדינות המזרח התיכון	- בחינת השלכותיהן של התפתחויות בתחום הפוליטי, הכלכלי והטכנולוגי על החברה באירופה ערב מלחמת העולם השנייה. - ניתוח התוצאות של המלחמה והשפעתן על מדינות העולם. - דיון במושג 'שואה' ובדרכים שנקטו הנאצים להשמדת העם היהודי בגרמניה ובמדינות אחרות באירופה. - דיון בדילמות ובקשיים שעמם התמודדו היהודים בזמן השואה.	סרטונים ביקור בארכיון ההגנה בתל אביב ובארכיון הציוני בירושלים.
מדינות ערב ומדינת ישראל 12 שעות	התנועה הציונית מלחמת העצמאות והקמת מדינת ישראל: הסכסוך בין מדינות ערב לישראל. הסכמי השלום עם מצרים וירדן. הסכסוך הפלסטיני-ישראלי.	- הסיבות להקמת התנועה הציונית. - ניתוח הרקע לסכסוך בין מדינת ישראל לבין מדינות ערב. - דיון ביוזמות ובהסכמים לפתרון מדיני של הסכסוך הערבי יהודי.	ביקור בארכיב צה"ל בגבעתיים ביקור באתר יד לבנים בדאלית אלכרמל
הדרוזים במאה העשרים 8 שעות	הקדמה: הדרוזים במלחמת האזרחים בלבנון 1861 הדרוזים בלבנון העצמאית ותחת שלטון המנדט הצרפתי בלבנון. הר חוראן - הר הדרוזים, התיישבותם של הדרוזים בו בעקבות הגירתם מלבנון	- הבנת חלקם של הדרוזים באירועים ובתהליכים היסטוריים שהתרחשו בסוריה ובלבנון תחת שלטון המנדט הבריטי והצרפתי. - היכרות עם תהליכים היסטוריים מרכזיים, מנהיגים ודמויות פוליטיות ודתיות שהטביעו את חותמם על חיי הדרוזים בתקופת המנדט ואחריה.	שימוש ברשת האינטרנט לדליית מידע מעמותות ומארגונים דרוזים מעבר לים ובמדינות ערב.
הדרוזים בישראל לפני קום המדינה 6 שעות	הקשרים של הדרוזים עם העמים שחיו בישראל בתקופת המנדט הבריטי, ערב הקמת המדינה	הבנת הקשר בין הדרוזים לבין היהודים ושאר העדות שחיו במדינה לפני מלחמת העצמאות.	ראיונות עם אישים מומחים

התוכנית ליחידות החובה והבחירה

מפרט התכנים ליחידת החובה ראשונה

1. פרקים בתולדות האסלאם

אלג'הליה; הופעת האסלאם; אישים בסביבתו של הנביא מוחמד ע'; התפשטות האסלאם; מלחמות האזרחים באסלאם; כתות וזרמים רעיוניים באסלאם.

הנושא	מושגים, רעיונות מרכזיים ומוקדי הוראה	מטרות בתחום התוכן, מיומנויות וכישורי חשיבה	הצעות דיקטיות
1. התקופה הקדם איסלאמית - אלג'אהליה 2 שעות	הנוודות והמבנה השבטי בתקופת 'אלג'אהליה'	- הכרת המרכזים בהם התיישבו הערבים ולמענם נלחמו בתקופה זו. - דיון ביסודות שהעמידו את התשתית לעליית האסלאם.	
2. ראשית האיסלאם: חייו ופעילותו של הנביא מוחמד ע' 7 שעות	מרכזיותה של העיר מכה: עקרונות הדת המוסלמית, ההתנגדות לשליחותו של הנביא מוחמד ע' (אלדעוה אלבעת'ה, אלסריה ואלעלניה). המעבר של הנביא מוחמד ע' לאלמדינה: ההגירה לית'רב, עהד אלאוממה (חוזה האומה), המלחמות (בדר, אוחד, אלח'נדק, אלחודיביה ומכה).	- ניתוח שלבים מרכזיים שקדמו לעליית האסלאם. - הבנת הגורמים המסייעים והמעכבים בשליחותו של הנביא מוחמד ע'. - ניתוח הגורמים להגירתו של הנביא מוחמד ע' ממכה לאלמדינה - "ית'רב". - ניתוח מגוון מקורות השוואה והסקת מסקנות לגבי ייחודה של הדת החדשה (האסלאם) והתפשטותה בקרב הקבוצות של עובדי האלילים שחיו בחצי אי ערב.	ביקור במסגד אלאקצא בירושלים או במסגד אלג'זאר בעכו
3. אישים בסביבת הנביא מוחמד ע' 3 שעות	דמויות מרכזיות בתקופת עליית האיסלאם: צחאבת אלרסול: אבו בכר; עומר בן אלח'טאב; עותמאן אבן עפאן; עלי בן אבי טאלב; סלמאן אלפארסי; ח'אלד בן אלוליד; עמרו בן אלעאץ; אלמוקדאד בן אלאסוד; אבו ד'ר אלע'פארי; עמאר בן יאסר; אלנג'אשי; בלאל בן רבאח	- דיון במושג 'אלצחאבה' והבנת תפקידם של האנשים שהיו בקרבתו של הנביא ע' בביסוס הדת החדשה. - הבלטת חשיבותם של 'אלצחאבה' בעיצוב וביסוס דת האסלאם	

הנושא	מושגים, רעיונות מרכזיים ומוקדי הוראה	מטרות בתחום התוכן, מיומנויות וכישורי חשיבה	הצעות דידקטיות
4. התפשטות האסלאם 8 שעות	הפצת האסלאם בתקופת החליפים הראשונים: השתלטות על בלאד אלשאם, עיראק, פרס, צפון אפריקה וספרד. קרבות: אלירמוך, אלקאדסיה, עין שמס, בלאט אל שוהדאא.	• ניתוח הגורמים שסייעו להתפשטות האסלאם (שלושה גורמים לפחות). • דיון בדרכים ובכלים ששימשו את המוסלמים - במסע הכיבוש, וכן בתקופת שלטונם בארצות שכבשו.	צפייה בסרטים תיעודיים שימוש במפות ובאמצעי המחשה אור-קוליים
5. מלחמות האזרחים באסלאם 6 שעות	• - מלחמת האזרחים הראשונה: "אלפתנה" בתקופת עות'מאן בן עפאן. קרבות: אלג'מל וצפין. הבוררות בין עלי ומועאויה וחלקו של עמרו בן אלעאץ. • - מלחמת האזרחים השנייה: כרבולאא, עבד אללה בן אלזוביר, המאבק בין קיס וימן בבלאד אלשאם	• השוואה בין מלחמות האזרחים של המוסלמים, על פי תבחינים כמו: גורמים, תוצאות, השפעות והסקת מסקנות הנובעות מההשוואה. • דיון במושגים כדוגמת פתנה, סכסוך, ריב ובוררות. • דיון בהשלכות של מלחמות האזרחים על פילוג האסלאם מבחינה דתית וחברתית.	סרטים תיעודיים ועלילתיים
6. כתות וזרמים רעיוניים באסלאם 4 שעות	• סונה מול שיעה: ראשית הבקעים באסלאם - הופעת מד'אהב אלסונה וכתות שצמחו מהשיעה (בעיקר אל אסמאעיליה)	• זיהוי המניעים לעלייתן של כתות שונות באסלאם. • הבחנה בין עקרונותיהן של שתי הקבוצות - סונה ושיעה.	שימוש בקטעי מקורות מהקוראן; אלחדית'; פסוקי הלכה מוסלמים

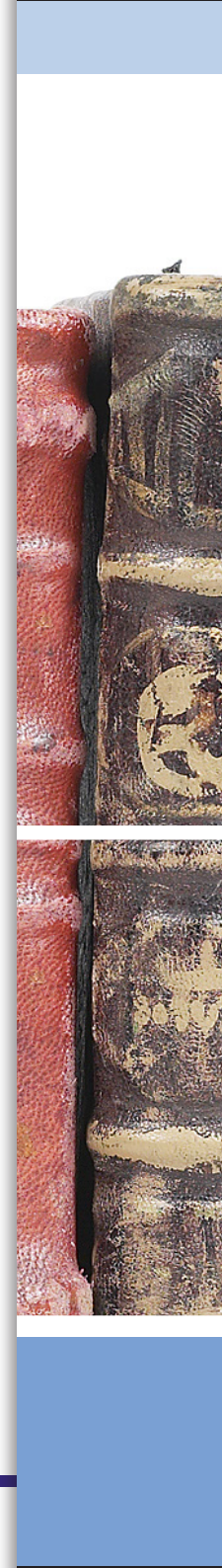
המשך מפרט התכנים ליחידת החובה ראשונה

2. היסטוריה של הדרוזים

התקופה הפאטמית (12 שעות)

פרק זה דן ברקע הפוליטי, הדתי והחברתי לצמיחת הדת הדרוזית בצפון אפריקה בתחילת המאה האחת עשרה, ולהתפשטותה בתקופה מאוחרת יותר באזור סוריה ולבנון; בפועלו ובמדיניותו של החליפה הפאטמי אלחאכם באמר אללה שתקנותיו היוו ועדיין מהוות אבני יסוד לערכי הדת הדרוזית.

הנושא	מושגים, רעיונות מרכזיים ומוקדי הוראה	מטרות בתחום התוכן, מיומנויות וכישורי חשיבה	הצעות דידקטיות
1. התקופה הפאטמית 3 שעות	- רדיפות האסמעילים ומעברם לצפון אפריקה - התבססות המדינה הפאטמית בצפון אפריקה (אל מג'רב) - כיבוש מצרים וסוריה על ידי ג'והר אלצקלי - הקמת העיר קהיר והפיכת מצרים למרכז מדיני, תרבותי, כלכלי ודתי - דמויות מרכזיות שסייעו בהפצת הדאעוה: פאטמה אלזהראא; עובייד אללה אלמהדי; עיר אלמהדיה; אבו עבדאללה חוסיין אלשיעי; אלמועז לדין אללה אלפאטמי.	- מעקב במפה אחר מעברו של עובייד אללה אלמהדי מסוריה לצפון אפריקה. - דיון בפועלן של דמויות מרכזיות בתקופה הפאטמית ותרומתו של אלמועז לפיתוח התרבות והקדמה במצרים. - דיון במשמעותם של המושגים: רדיפה, רודף, נרדף, התיישבות.	שימוש במקורות מהמורשת הדרוזית ביקור בקברי חמשת המטיפים בצפון הארץ

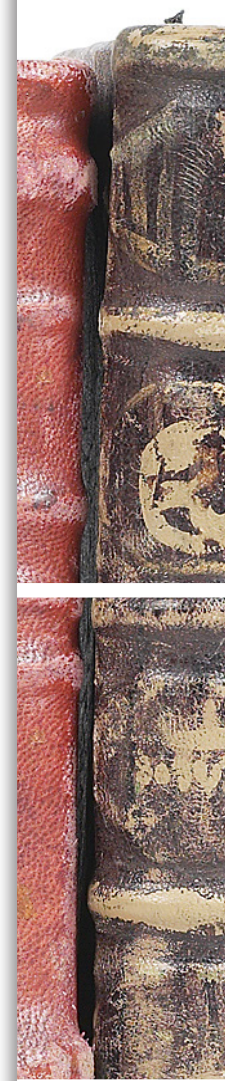

הנושא	מושגים, רעיונות מרכזיים ומוקדי הוראה	מטרות בתחום התוכן, מיומנויות וכישורי חשיבה	הצעות דיסקטיות
2. שלטונו של אלחאכם באמר אלה 7 שעות	עלייתו של אלחאכם לשלטון השינויים המהותיים שחולל במצרים בעזרת תקנות וצווים חברתיים וכלכליים: • ביעור השחיתות • הגברת המודעות למשמעותו של ערך השוויון • הפיקוח על בריאות הציבור גילויי הקדמה וההתפתחות התרבותית והמדעית במצרים בזמן שלטונו של אלחאכם: • מרכזי תרבות ומדע: (ארמון יעקב בן קלס; ארמון אלחאכם); מסגד אל אזהר; דאר אלחכמה ומג'אלס אלחכמה • התפתחות המדעים - רפואה, מתמטיקה ואסטרונומיה: (עלי בן רד'ואן וחסן בן אלהית'ם) יחסו של אלחאכם למרקם העדתי-דתי במצרים קץ שלטונו של אלחאכם בשנת 1021	• קריאת ממקורות שונים ומנוגדים העוסקים בעלייתו של אלחאכם לשלטון, דמותו, התנהלותו המדינית, הפוליטית והאישית. • הערכת תרומתם של התקנות, החוקים והצווים של אלחאכם לעיצוב החברה במצרים והשלכותיהם על החברה בתקופה זו; השוואה בין תקנות אלה לבין תקנות בחברה מודרנית בתחומי דת, תרבות, חינוך וסביבה. • דיון ביחסו של אלחאכם לבני הדתות האחרות שחיו במצרים תחת שלטונו, והסקת מסקנות על אישיותו ודמותו. • זיהוי הגורמים והנסיבות להתפתחות העדה הדרוזית והבנת השפעתם על התגבשותה כקבוצה דתית ייחודית.	שימוש בקטעי מקורות ראשוניים של היסטוריונים דרוזים
3. התפוררות המדינה הפאטמית 2 שעות	סיבות פנימיות וחיצוניות לקריסתה של המדינה הפאטמית ותרומתם של הצלבניים לכך	• דיון בגורמים להתפוררות המדינה הפאטמית ובהשלכותיה • הערכת חלקו של צלאח אלדין אל איובי בשקיעת המדינה הפאטמית.	סיור באתרים ארכיאולוגיים מתקופת הממלכה הצלבנית

האמירות התנוכית (10 שעות)

פרק זה עוסק במעבר מרכז אלמוחזון אלדרוז לבלאד אלשאם - סוריה ולבנון; בדמויות פוליטיות דרוזיות שהיוו בסיס להתהוותה של מדינת לבנון המודרנית; בהיסטוריה של השושלת התנוכית.

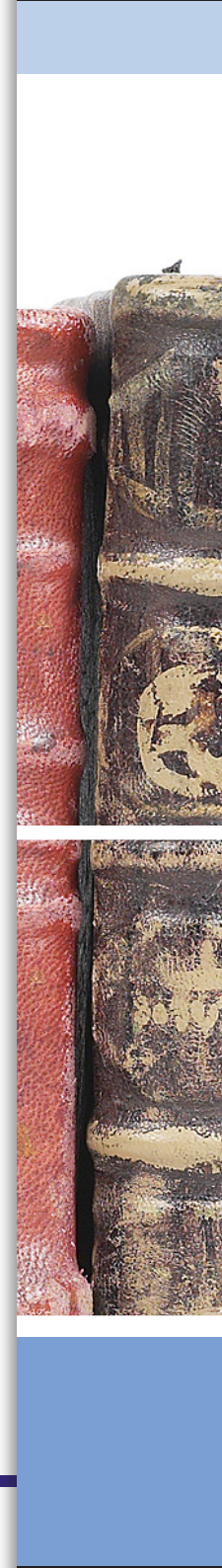
הנושא	מושגים, רעיונות מרכזיים ומוקדי הוראה	מטרות בתחום התוכן, מיומנויות וכישורי חשיבה	הצעות דידקטיות
1. התנוכים 2 שעות	מוצאם של התנוכים בדרום חצי האי ערב נדודיהם לצפון האי, עיראק וסוריה והמניעים לנדודים אלה ולהתיישבותם בהר הלבנון	קריאת מפת "המסע ההיסטורי של התנוכים מחצי האי ערב עד ההתיישבות בהר הלבנון" וציון הסיבות שהביאו להחלטתם זו.	קטעי מקורות מספר 'עמדת אלעארפין'
2. האמירות ארסלאנית 3 שעות	הארסלאנים - פלג של התנוכים שהתפתח בתקופה העבאסית הצטרפות הארסלאנים לדת אלתוחיד וחלקם בהגנה על הגבולות ובדיכוי מרידות, ובמאבק בצלבנים.	- זיהוי המניעים להצטרפותם של הארסלאנים לדת הדרוזית. - השוואה בין מאפייניה של כל אחת מהאמירויות: התנוכיות והארסלאנית.	
3. האמירות הבוחתורית 5 שעות	התבססות האמירות הבוחתורית בלבנון - תקופת האמירים: חג'י, ח'דר וסאלח ועמדותיהם כלפי הכוחות הנאבקים בסוריה איובים, ממלוכים, וצלבנים. - קרב עין ג'אלות. - תפקידם של אחמד בן סבאט וסאלח אבן יחיא אלתנוכי בהגנה על האמירות התנוכית.	- הערכת תפקידם של הבוחתורים במאבק נגד הצלבנים. - מעקב אחר מסעות הצלבנים והמונגולים וניתוח המניעים של כל אחד מהם לכיבוש בלאד אל שאם. - עמדת האמירים בעניין הכוחות הנלחמים למען השתלטות על בבלאד אלשאם, והסקת מסקנות מתמיכה זו.	ביקור בחיטין ובקבר הנביא שועיב ע'

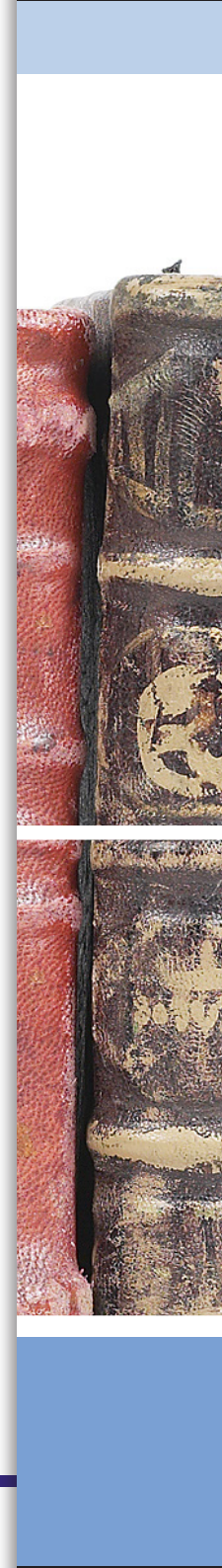

3. אלאמארה אלמעניה - (18 שעות)

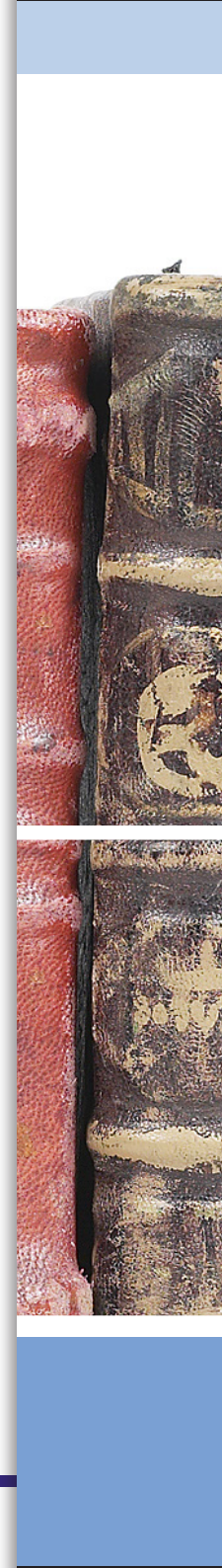
פרק זה דן בעלייתם של המענים לשלטון ובהתמודדותם עם העות'מאנים, בשאיפתם להשיג עצמאות, במיוחד בתקופתו של האמיר פח'ר אלדין אלמעני השני, אשר התאפיין במדיניות פורצת דרך בתחום הפוליטי, הכלכלי והמדיני.

הנושא	מושגים, רעיונות מרכזיים ומוקדי הוראה	מטרות בתחום התוכן, מיומנויות וכישורי חשיבה	הצעות דידקטיות
1. היווסדותה של האמארה המענית 3 שעות	מוצאם של המענים והתיישבותם בלבנון: - היווסדות האמארה המענית - קרב מרג' דאבק בשנת 1516 וההכרה של העות'מאנים בשלטון המענים. - מדיניות הפנים של פח'ר אלדין אלמעני הראשון ויחסיו עם השלטון העות'מאני.	- בירור הסיבות והתוצאות של קרב מרג' דאבק. - דיון במאפייניה של מערכת היחסים בין פח'ר אלדין לבין כוחות הפנים באמארה. - דיון בדמותו של פח'ר אלדין אלמעני הראשון, יחסיו עם העות'מאנים וסופו.	קטעי מקורות מספר 'עמדת אלעארפי'
2. אל אמארה אל מענייה תחת שלטונו של פח'ר אלדין אלמעני השני: 1590-1633 9 שעות	פועלו ומדיניות הפנים והחוץ של קורקמאז: - קץ שלטונו וסלילת הדרך לעלית פח'ר אלדין השני לשלטון. מאפייני תקופתו של פח'ר אלדין אלמעני השני: כוחות הפנים הנאבקים על השליטה בלבנון, כמו אל סיפא, אל פריך ואל חרפוש. יחסיו עם העות'מאניים: מסע אלחאפט' פאשא והשלכותיו. - מעברו של פח'ר אלדין לאירופה. - התבססות האמירות המענית כלפי פנים וכלפי חוץ (-1618-1633). קרב ענג'ר	- ניתוח ומיון הגורמים שסייעו לפח'ר אלדין בתקופת כהונתו. - דיון במשמעות המושגים אחריות, מנהיגות וקבלת החלטות בהקשר לפועלו של פח'ר אלדין; הבעת דעה לגבי המהלכים שהאמיר נקט בתקופת כהונתו והשוואה בינו לבין מנהיגים דרוזים כיום. - הבנת הגורמים להתקרבות בין המענים לבין האירופים. - בירור סיבות ותוצאות של הקרבות בימי פח'ר אלדין השני והשלכותיהן החברתיות, הכלכליות והפוליטיות. - דיון בחיזוק מערכת היחסים בין לבנון לבין מדינות אירופה בימי פח'ר אלדין השני.	- צפייה בהצגה 'פחר אלדין' מאת הזמרת פיירוז - צפייה בסרטון על מלחמת ויטנאם - הממחיש את המושג 'מלחמת גרילה' - סיורי שטח

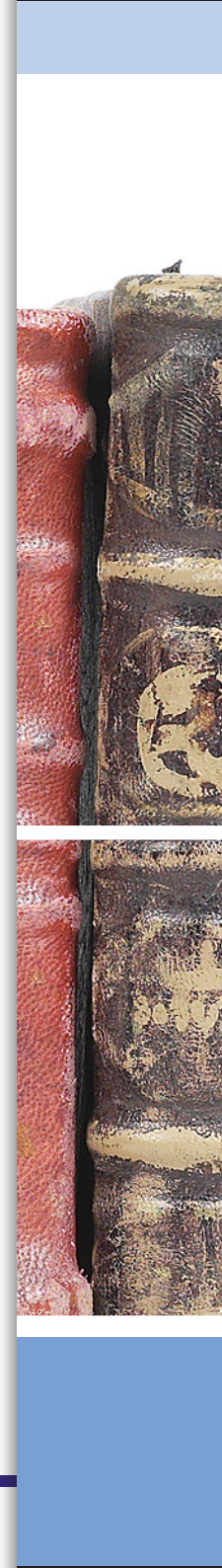
הנושא	מושגים, רעיונות מרכזיים ומוקדי הוראה	מטרות בתחום התוכן, מיומנויות וכישורי חשיבה	הצעות דידקטיות
3. פח'ר אלדין ולבנון המודרנית 3 שעות	תרומתו של פח'ר אלדין לייסוד לבנון המודרנית בתחומים שונים • בינוי: גשרים, שווקים, בתי מלון, ארמונות, מבצרים, גנים ציבוריים. • חקלאות: גידול בעלי חיים, תעשיית המשי, זיתים. • כלכלה: מיסים וגבייה. • תעשייה: בניית בתי חרושת ובתי דפוס. • ארגון מחדש של מבנה הצבא. • שוויון וחזק הסובלנות והדו-קיום בין העדות והדתות השונות בלבנון.	• הערכת תרומתו של הרפורמות של המענים בתחומים הפוליטי, החברתי, הכלכלי והתרבותי, אשר היוו בסיס לבנייתה של לבנון המודרנית.	
4. סוף שלטונו של פח'ר אלדין השני 3 שעות	הגורמים לשקיעת השושלת המענית: מבצע אחמד אלקוג'וק (סוף שלטונו של פח'ר אלדין השני, מאסרו ומשפטו באיסטנבול).	• סיכום תקופת שלטונו של המענים בלבנון: עלייתם ונפילתם - סיבות ותוצאות; הסקת מסקנות לגבי התנהלותם של המנהיגים המענים, תוך עמידה על התכונות המאפיינות מנהיג פוליטי והבעת דעה אישית בנושא.	• שימוש באמצעי הוראה מגוונים: מצגת, תרשים, טבלה, סיפור, הרצאה ועוד

4. תמורות במעמד הפוליטי של הדרוזים החל מהמחצית השנייה של המאה השבע עשרה ועד מלחמת העולם הראשונה (20 שעות)

הפרק דן באירועים מרכזיים שהשפיעו על מעמד הפוליטי של הדרוזים עד מלחמת העולם הראשונה, כגון: המאבק בין שני הפלגים - הקיסים והימנים; סכסוכים על ההגמוניה בין שני הבשירים; הדרוזים תחת השלטון המצרי; התערבות מדינות אירופה וביסוס ההגמוניה המערבית; ההתנגשויות בין הדרוזים והמרונים בלבנון ששיאן היה בשנת 1860 וההגירה להר חוראן.

הנושא	מושגים, רעיונות מרכזיים ומוקדי הוראה	מטרות בתחום התוכן, מיומנויות וכישורי חשיבה	הצעות דידקטיות
1. השלטון הדרוזי בתקופת השיהאבים 3 שעות	• מערכת היחסים בין השיהאבים למענים. • תופעות ההתנצרות בקרב האמירים השיהאבים • המאבק הקיס-ימני. • צמיחת מחנות חדשים: ג'ונבלאטי ויזבכי. • תפקידם של האמיר יוסף אלשהאבי, שיח' יוסף אבו שקרא, האמיר חידראלשהאבי ומחמוד אבו הרמוש בתקופת השיהאבים.	- דיון במוצאם של השיהאבים, ניתוח הגורמים להתנצרות האמירים השיהאבים והשלכותיה על מעמד הדרוזים; הצגת עמדה מנומקת בעד או נגד. - דיון בתמורות שחלו בהגמוניה הדרוזית בלבנון לאחר עין דארא.	מוצגים במוזיאונים ובמרכזי מורשת
2. מאבק על הגמוניה בין שני הבשירים 3 שעות	• מערכת היחסים בין השיהאבים לג'ונבלאטים כפי שהשתקפה בהתנהלותם של בשיר אלשהאבי ובשיר ג'ונבלאט (קרב אלמוח'תארה). • פעולות האמיר בשיר לחיסול המנהיגות הדרוזית על ידי ליבוי הסכסוכים בינם לבין עצמם ובינם לבין העות'מאנים.	• ניתוח הנסיבות שסייעו להתפתחות ולקדמה בלבנון המדינה בתקופת האמיר בשיר אלשהאבי. • בירור הסיבות לירידת מעמד הדרוזים בתקופת האמיר בשיר אל שהאבי השני. • דיון בהשלכותיו של קרב אלמוח'תארה על ההגמוניה הדרוזית בלבנון.	
3. התמודדות הדרוזים עם השלטון המצרי 6 שעות	• מסע מוחמד עלי לכיבוש סוריה. • הברית בין בשיר שהאב השני לבין מוחמד עלי. • מרד הדרוזים נגד הכיבוש המצרי בהר הדרוזים ובוואדי אלתיים (שבלי אלעריאן). • חוזה השלום בין אבראהים פאשא לבין הדרוזים בחוראן. • ההתערבות האירופית וקץ הכיבוש המצרי.	• זיהוי מאפייני המדיניות החיצונית של השיהאבים (אלג'זאר בעכו ונפוליאון ומוחמד עלי). • הבנת הגורמים למאבק הדרוזים בשלטון המצרי. • הבנת הצורך בלכידות הדרוזית בעת צרה ובעת מלחמה קיומית. • דיון בנקודות שסוכמו בהסכם בין השלטון המצרי לבין הדרוזים והבלטת חשיבותן עבור הדרוזים.	ביקור בעכו - במסגד אל ג'זאר שנבנה בתקופה העות'מאנית

הנושא	מושגים, רעיונות מרכזיים ומוקדי הוראה	מטרות בתחום התוכן, מיומנויות וכישורי חשיבה	הצעות דידקטיות
4. הסכסוך הדרוזי-מרוני 1861-1840 6 שעות	• קץ שלטונו של בשיר השני. • הסיבות לפרוץ מלחמת האזרחים. • התערבות המעצמות לשינוי שיטת הממשל. • אלקאימקאמיה (צפון נוצרי ודרום דרוזי) - הסדר שכיב אפנדי. • התמוטטות 1860 והסדר אלמותצרפיה. • העצמת השלטון הנוצרי בלבנון.	• דיון באינטרסים של המעצמות (צרפת ובריטניה) בהתערבותן במלחמת האזרחים, ובמדיניות העות'מאנים (הפרד ומשול), והשלכותיהן על המאורעות שהתרחשו בלבנון בתקופה זו. • דיון בהתעצמותם של הנוצרים ובהשלכותיה העתידיות על המציאות העדתית והפוליטית בלבנון. • זיהוי הגורמים להיחלשות מעמדם של הדרוזים ולעליית מעמדם של הנוצרים. • בירור משמעות המושגים: התפלגות עדתית; אוטונומיה; קאימקאמיה; מותצרפיה.	
5. הגירת הדרוזים והתיישבותם בהר חוראן 2 שעות	• גלי ההגירה הדרוזית להר חוראן בתקופות השונות. • הכרתו של הר חוראן בתור "הר הדרוזים".	• הבנת הגורמים להגירת הדרוזים ולהתיישבות בהר חוראן. • דיון ביחסי הקבוצות הדרוזיות בלבנון ובסוריה, ובתחושת האחריות המשותפת להמשך קיומה של העדה הדרוזית.	ביקור במרכזי מורשת

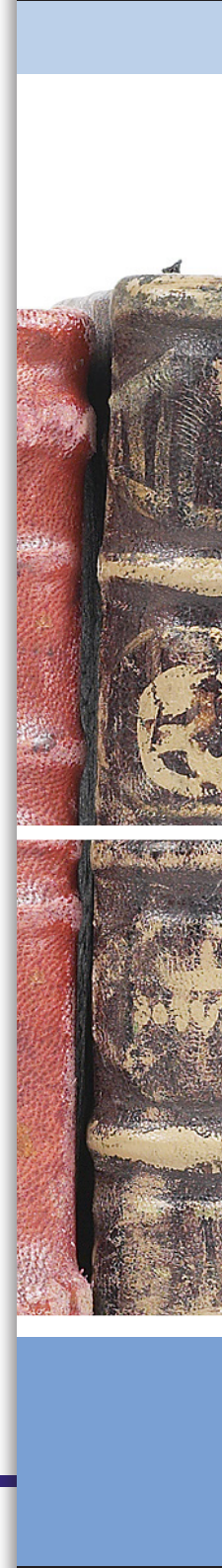
מפרט התכנים ליחידת החובה השנייה (90 שעות)

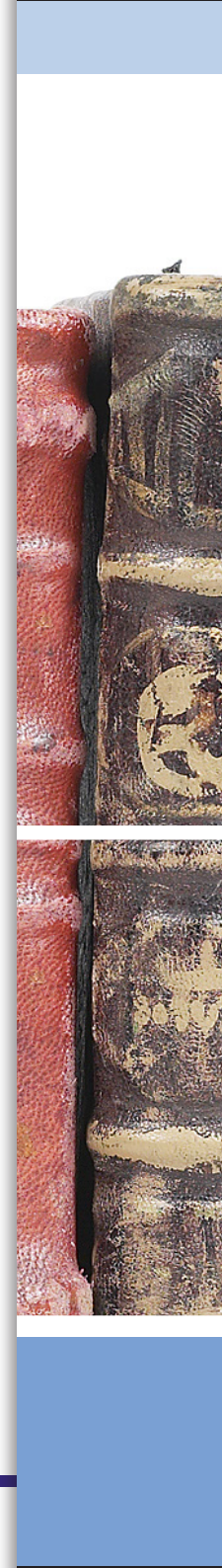
היחידה עוסקת בפרקים בתולדות המאה העשרים: שתי מלחמות העולם; המשבר הכלכלי העולמי; האנטישמיות הנאצית נגד יהודים ונגד יהדות; השואה; ישראל-מיישוב למדינה; מדינת ישראל עד 1973; הדרוזים בעת החדשה.

הנושא	מושגים, רעיונות מרכזיים ומוקדי הוראה	מטרות בתחום התוכן, מיומנויות וכישורי חשיבה	הצעות דידקטיות
1. מלחמת העולם הראשונה 8 שעות	הגורמים למלחמת העולם הראשונה - גורמי רקע וגורמים ישירים (האימפריאליזם; חוזים ובריתות; מדינות המרכז ומדינות ההסכמה; מירוץ החימוש). שלבים עיקריים במלחמה. מעורבות האימפריה העות'מאנית. מעורבות ארצות הברית, "14 הנקודות" של ווילסון. פרישת רוסיה מהמלחמה, חוזה ברסט-ליטובסק. תוצאות המלחמה: חוזה ורסאי, הקמת חבר הלאומים.	ניתוח סיבות ומניעים שהביאו למלחמת העולם הראשונה; דיון בתוצאותיה ובהשלכותיה על מדינות העולם בתקופה שקדמה למלחמת העולם השנייה. דיון בגורמים להשתלטות מדינות אירופה על אזורים באסיה ואפריקה; חדירתן למזרח התיכון - השפעתה והשלכותיה על ארצות ערב. ניתוח המפה הפוליטית החדשה של אירופה שנקבעה אחרי המלחמה, והסקת מסקנות לגביה.	צפייה בסרטי מלחמה מהתקופה
2. המשבר הכלכלי העולמי ב-1929 והניו-דיל 4 שעות	הגורמים למשבר הכלכלי, תוצאותיו והשלכותיו מבחינה כלכלית, חברתית, חינוכית ותרבותית. עקרונות הניו-דיל. הכרת מושגים מתחום הכלכלה.	דיון בסיבות למשבר ובדרכי ההתמודדות עמו. בירור המושגים: בורסה, מניה, מיתון, אינפלציה. דיון בדרכיהם של מנהיגי המעצמות בתקופה זו להתמודדות עם המשבר, ותיאור מאפייניהם של מנהיגים אלה.	

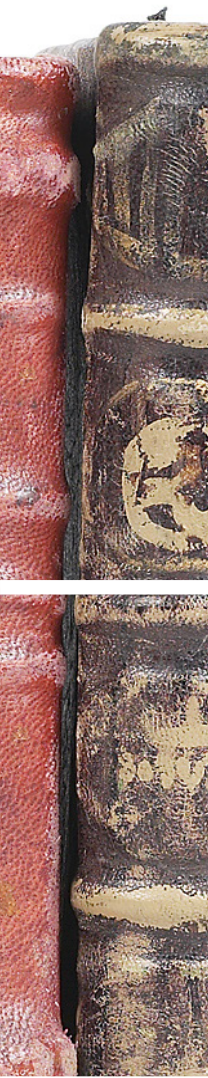
הנושא	מושגים, רעיונות מרכזיים ומוקדי הוראה	מטרות בתחום התוכן, מיומנויות וכישורי חשיבה	הצעות דידקטיות
3. במלחמת העולם השנייה 10 שעות	המהלכים העיקריים במלחמת העולם השנייה 1939 - 1941: הפלישה לפולין, לצפון ולמערב אירופה. הסכם ריבנטרופ- מולוטוב. הקרב על בריטניה. הצדדים במלחמה: בעלות הברית, גרורות הציר ומדינות ניטרליות. 1941 - 1942: הרחבת המלחמה לחזיתות השונות: "מבצע ברברוסה"; החזית המזרחית פרל הרבור והצטרפות ארה"ב למלחמה, ניצחון גרמני. 1942 - 1943: המפנה במלחמה: הישגי בעלות הברית בצפון אפריקה (אלעמין), סטלינגרד ברוסיה, מתקפה בדרום איטליה, הפלישה לנורמנדי. 1944 - 1945: מאבק מכריע וסיום המלחמה: כניעת גרמניה והטלת פצצת האטום על יפן.	ניתוח ההתפתחויות הפוליטיות, המשבריים וההתנגשויות שאירעו לאחר מלחמת העולם השנייה. ניתוח מקורות כתובים וחזותיים (מפות ותרשימים; צפייה בסרטים) והסקת מסקנות לגבי השלבים והמפנים במלחמת העולם השנייה. חיפוש מידע ממקורות שונים לשם ניתוח הסיבות והתוצאות של המלחמה, תהליכי המשך, תמורות והתפתחויות במדינות העולם בעקבותיה והערכת מהימנותם של המקורות השונים. השוואה בין שתי המלחמות בנקודות הבאות: מניעים, דמויות, תהליכים, תוצאות והשלכות של כל אחת מהן.	תמונות סרטונים חיפוש מידע ברשת האינטרנט
4. הנאציזם בגרמניה 3 שעות	הקמתה של רפובליקת ווימאר, חוקתה ונפילתה שלטון הנאציזם: עליית מפלגתו של היטלר לשלטון וביסוס שלטונו.	דיון בסיבות לעלייתה ולנפילתה של רפובליקת ווימאר. ניתוח שלבי צמיחתו והתפתחותו של הנאציזם בגרמניה והסברת הרעיונות המרכזיים שעמדו מאחורי התנועה הנאצית ודמותו של היטלר.	ספרים על הנושא מוצגים במוזיאונים

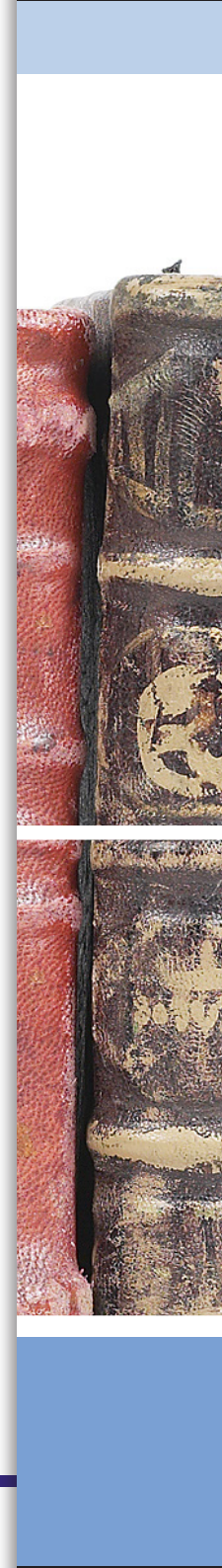
הנושא	מושגים, רעיונות מרכזיים ומוקדי הוראה	מטרות בתחום התוכן, מיומנויות וכישורי חשיבה	הצעות דידקטיות
5. השואה 20 שעות	שנאת היהודים באידיאולוגיה הנאצית והמדיניות האנטי-יהודית בגרמניה הנאצית 1933 - 1938: מגמות במדיניות האנטי יהודית: השפלה, בידוד, תעמולה נאצית אנטי יהודית, חרם כלכלי נגד היהודים, חקיקת חוקי הגזע, משפטי נירנברג. 1938 - שנת המפנה וההסלמה: ליל הבדולח, הרחקת וגירוש יהודים ומאסר ההמונים. 1939-1945: ריכוז היהודים והשמדתם ריכוז היהודים במחנות ובגטאות והקמת יודנראטים. החרמת הרכוש היהודי "הפתרון הסופי". איגרת הבזק של היידריך. ועידת ואנזה. האקציות בגטאות, השילוחים למחנות. הסלקציות וההשמדה. צעדות המוות וחיסול הגטאות וחיסול המחנות. תגובת היהודים: יחידות הפרטיזנים ההתנגדות בגטאות (מרד גטו ורשה). עמדת האזרחים במדינות הכבושות ועמדת בעלות הברית כלפי המדיניות הנאצית האנטי יהודית השלכותיה של השואה במישור האישי והלאומי, והשלכותיה על כלל האנושות חסידי אומות העולם. השואה בזיכרון הלאומי הישראלי: משפט אייכמן, מפעלי הנצחה, אירועי זיכרון.	• זיהוי עובדות ודעות, עמדות מפורשות והנחות סמויות הקשורות לאידיאולוגיה הנאצית, כפי שהן באות לידי ביטוי במקורות המידע על הדרכים שבהן יושמה האידיאולוגיה הנאצית בגרמניה. • ניתוח תופעות ותהליכים היסטוריים שהתרחשו בעקבות מניעים לאומניים ואידיאולוגיים בעבר ובהווה. • הבנת השלבים שקדמו לרדיפת היהודים וניתוחם. • ניתוח רעיונות ושלבים מרכזיים, הגעה להכללות ולמסקנות, תוך התבססות על עובדות היסטוריות שהתרחשו במהלך מלחמת העולם השנייה והבנת הקשרים בינם לבין השואה. • קריאת מקורות מידע העוסקים בתגובות השונות של יהודי גרמניה ושל יהודי המדינות האחרות באירופה למדיניות הנאצית. • איתור עדויות לטענה "שהיהודים לא ראו את הכתובת על הקיר" וניסוח טענה נגדית, מבוססת ראיות, לטענה זו. • הכרה והבנה של מכלול הגורמים והנסיבות שאפשרו את ביצוע "הפתרון הסופי": א. הבחנה בדילמות ובקשיים שעימם התמודדו היהודים בכל אחד משלבי יישום המדיניות הנאצית. ב. זיהוי הגורמים שהשפיעו על תגובת "העולם החופשי" כלפי המדיניות הנאצית האנטי יהודית.	סרטונים תמונות וממצאים ברשת האינטרנט ביקור בארכיון ההגנה בת"א והציוני בירושלים שימוש בקטעי מקורות ראשוניים מוצגים במוזיאונים, תמונות וממצאים ברשת האינטרנט הסרטים: 'עמוד האש' ו'הכול אנשים'

הנושא	מושגים, רעיונות מרכזיים ומוקדי הוראה	מטרות בתחום התוכן, מיומנויות וכישורי חשיבה	הצעות דידקטיות
		• דיון בדרכי פעולה שנקטו יהודים במסגרת ניסיונות ההצלה, ובירור מטרות פעולתם של הפרטיזנים ושל המחתרות. • הבנת משמעות המושג 'חסידי אומות העולם' בהקשר של השואה.	
6. ישראל - מיישוב למדינה 10 שעות	השלבים בדרך להקמת מדינת ישראל היישוב היהודי בארץ ישראל בשלהי התשע עשרה ובראשית המאה העשרים, עד תום מלחמת העולם הראשונה; העליות הראשונה והשנייה. • היישוב היהודי במעבר מהשלטון העות'מאני לשלטון המנדט הבריטי. • הצהרת בלפור והסכם סייקס-פיקו וועידת סן רימו. • מאבקים בין היהודים והערבים: מאורעות 1929, מרד 1936, ועידת פיל ו'הספר הלבן'. • פועלו של בנימין זאב הרצל חוזה המדינה לכינון התנועה הציונית. החלטת החלוקה - 2 בנובמבר 1947 מלחמת העצמאות (1948) והקמת מדינת ישראל.	• הכרת מאפייני היישוב היהודי בשלהי המאה ה' 19 בארץ ישראל, הבחנה בהתפתחותו והערכת תרומתו לרציפות היישוב היהודי בארץ. • הבנת חלקם של עולי העלייה הראשונה והשנייה בבניית התשתית לבית הלאומי והבחנה בניגודים והמחלוקות בינם לבין אנשי "היישוב הישן". • הבנת התפקיד שמילאה בריטניה בהנחת היסודות לבית הלאומי: בהסכם סייקס-פיקו והצהרת בלפור ובקבלת המנדט על ארץ ישראל. • הערכת תפקידו של הרצל כחוזה מדינת היהודים. • הכרת עמדת ערביי ארץ ישראל כלפי המפעל הציוני וביטוייה בפועל.	צפייה בסרטים תיעודיים ביצוע עבודות חקר

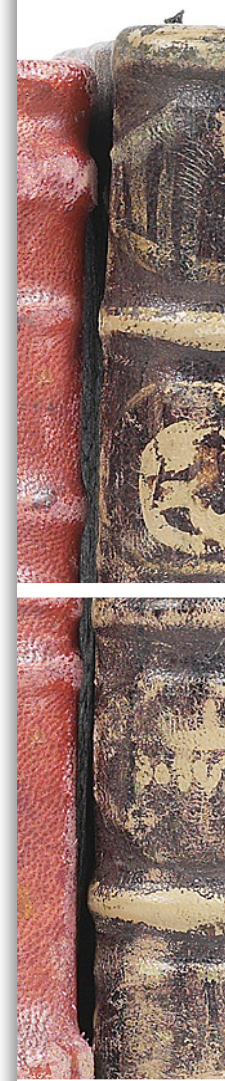
הנושא	מושגים, רעיונות מרכזיים ומוקדי הוראה	מטרות בתחום התוכן, מיומנויות וכישורי חשיבה	הצעות דידקטיות
7. יחסי מדינת ישראל והעולם הערבי 8 שעות	המלחמות בין ישראל לבין מדינות ערב לאחר קום המדינה (מלחמת סיני, מלחמת ששת הימים ומלחמת יום הכיפורים) • דרכי ההתמודדות - בין מלחמה לבין פתרון מדיני • המציאות המדינית בישראל עד שנות השבעים של המאה העשרים. • הסכסוך הפלסטיני-ישראלי ובעיית הפליטים: ייסוד הפת"ח ב-1959; הקמת אש"ף ב-1964; האמנה הפלסטינית ומטרותיה; אמנת החמאס ב-1988. • יוזמות מדיניות משנות השבעים ואילך לפתרון הסכסוך הערבי-ישראלי והבעיה הפלסטינית: הסכמי השלום עם מצרים וירדן, והניסיונות לפתרון מדיני של הסכסוך הישראלי-פלסטיני (הסכמי אוסלו).	• הכרת המלחמות שהתרחשו בין מדינת ישראל לבין מדינות ערב והבנת תוצאותיהן והשלכותיהן על היחסים בין מדינות אלו. • "בימת דיון" בסוגיית הפתרון המיטבי לסכסוך בין ישראל לבין עולם הערבי; העלאת מגוון נקודות מבט לגבי היוזמות וההסכמים לפתרון מדיני של הסכסוך; הצגת עמדה מנומקת, המבוססת על ראיות ועל מקורות היסטוריים. • הערכת טיב המידע על ידי ניתוח מקורות העוסקים בסכסוך הפלסטיני ישראלי; בירור וניתוח הרעיונות השונים המובעים במקורות.	ביקור בארכיב צה"ל בגבעתיים; שימוש בסרטונים, במצגות ובמפות.

הנושא	מושגים, רעיונות מרכזיים ומוקדי הוראה	מטרות בתחום התוכן, מיומנויות וכישורי חשיבה	הצעות דידקטיות
8. הדרוזים בלבנון במאה העשרים 7 שעות	הדרוזים בתקופת המנדט הצרפתי הקמת מדינת לבנון המורחבת ותרומתם של הדרוזים להשגת העצמאות בלבנון (אירועי בשאמון). ההתפלגות העמדות בעדה הדרוזית ביחס למנדט הצרפתי: ארסלאנים וג'ונבלאטים. הדרוזים בלבנון בתקופת העצמאות השתלבות הדרוזים בחיים הפוליטיים בלבנון: • דמותם של כמאל ג'נבלאט ומג'יד ארסלאן. • הדרוזים ומלחמות האזרחים בלבנון: 1952, 1958 ו-1975	• הבנת עמדתם של הדרוזים ומאבקם לסיום השלטון המנדט הצרפתי בלבנון ולכינון מדינה עצמאית. • הכרת המבנה של לבנון כמדינה עצמאית - חלוקת תפקידי מפתח במדינה על בסיס שיוך דתי ועדתי, כפי שהשתקף באמנה הלאומית בשנת 1943. • דיון בדמותו של כמאל ג'ונבלאט מבחינה פוליטית, חברתית, תרבותית ופילוסופית. • תיאור הדרכים שנקטו הדרוזים לשמירה על צביונם הדתי בצל המאבק העדתי בלבנון (הקמת מוסדות ייחודיים לדרוזים).	
9. הדרוזים בסוריה במאה העשרים 10 שעות	המרד הערבי בהנהגת האמיר פיסל ומקומו של סולטאן פאשא בהובלת המרד נגד העות'מאנים • המרד הדרוזי נגד המנדט הצרפתי בשנים 1925-1927, בהנהגתו של סולטאן פאשא אלאטרש. הדרוזים בסוריה בתקופת העצמאות: • מאבקים פנימיים בין הדרוזים: אחרקה אלשעביה 1947, וחלקו של עארף אלנקדי ביישוב הסכסוך. • חלקם של הדרוזים בהפיכות הצבאיות עד 1954. • יחסי התמיכה וחיזוק הסולידריות בין הקבוצות הדרוזיות בלבנון ובסוריה, כדוגמת המרד בהר הדרוזים ומאורעות 1954.	• זיהוי הסיבות הדתיות, החברתיות, הפוליטיות והנוספות לדרישת הדרוזים לאוטונומיה - מהתקופה העות'מאנית ועד לתקופת המנדט הצרפתי. • דיון בדמותו של סולטאן פאשא כמנהיג דרוזי בפרט וכמנהיג סורי בכלל. • השוואה בין דמותו של סולטאן פאשא לבין דמותם של מנהיגים אחרים בעולם במאה העשרים ובמאה העשרים ואחת, אשר הנהיגו מרידות אף הם. • איתור ועיון במקורות (כתובים/סרוקים) כגון סיפורת, שירה ויצירות אומנות שנכתבו במיוחד עבור סולטאן פאשא. • דיון בנסיבות ובגורמים למרידות של הדרוזים בשלטון המרכזי במאה התשע עשרה. • דיון בתפקידם של הדרוזים בהפיכות הצבאיות, ובהשתלבותם בתחומים השונים בחיי המדינה בסוריה.	

הנושא	מושגים, רעיונות מרכזיים ומוקדי הוראה	מטרות בתחום התוכן, מיומנויות וכישורי חשיבה	הצעות דידקטיות
10. הדרוזים בישראל 10 שעות	התיישבות הדרוזים בארץ ישראל - שלבים מרכזיים בהתיישבות הדרוזים בארץ ישראל בתקופות השונות: אלדעוה, שלטונו של פח'ר אלדין אלמעני והעת החדשה. הדרוזים לאחר קום מדינת ישראל - השתלבותם של הדרוזים בחיי המדינה, כגון חובת הגיוס לצה"ל - ההכרה בדרוזים כעדה נפרדת כפי שבא לידי ביטוי בתחומים הבאים: - הכרה בחוק לענייני אישות דרוזים (בתי משפט) והקמת בתי דין דרוזים. - הקמת המנהיגות הרוחנית. - הקמת היחידה לחינוך דרוזי. - מעורבות הדרוזים בחיים הפוליטיים במדינת ישראל (בחירת חברי כנסת דרוזים) - הבחירות לרשויות המקומיות והניהול העצמאי - הקמת מוסדות: בית יד לבנים, בתי ספר דתיים ובתי מורשת דרוזיים.	- הכרת שלבי התיישבותם של הדרוזים בארץ ישראל מאז היווסדותה של הדת הדרוזית, ופירוט הסיבות להגירתם ולהתיישבותם בארץ ישראל. - זיהוי תהליכים היסטוריים מרכזיים בתולדות העדה הדרוזית, עד 1973; - ניתוח הסיבות והתוצאות של תהליכים אלה. - מיפוי התהליכים וחלוקתם לפי היבטים דתיים, מגדריים, פוליטיים, משפטיים, חברתיים, לאומיים ואחרים. - דיון בהחלטותיהן רבות ההשפעה של ראשי ממשלות בישראל (דוד בן גוריון ומנחם בגין) לגבי הדרוזים בישראל. - הכרת המוסדות הדתיים, התרבותיים והמשפטיים השייכים לעדה, ודיון בתפקידו ותרומתו של כל מוסד לקידום ענייניה. - דיון במושגים 'חובות וזכויות' בנוגע לבני העדה הדרוזית, אזרחי מדינת ישראל.	- ביקור ביד-לבנים בדאלית אל כרמל - שימוש בסרטונים תיעודיים אודות הדרוזים בישראל

מפרט התכנים ליחידה 3 - יחידת בחירה (90 שעות)

היחידה עוסקת בעקרונותיה של הנאורות והשינויים שחוללה, המהפכות האמריקאית והצרפתית, המיכון והתיעוש שהחל במאה השמונה עשרה, הרפורמות באימפריה העות'מאנית במאה התשע עשרה.

הנושא	רעיונות מרכזיים ומוקדי הוראה	מטרות בתחום התוכן, מיומנויות וכישורי חשיבה	הצעות דידקטיות
1. הנאורות 6 שעות	השינויים שחוללה הנאורות ועקרונות הנאורות: ההכרה בערך האדם (כיצור אוטונומי השולט בחייו ואחראי לגורלו ולגורל החברה). אמנה חברתית (לוק, רוסו). מאפייני הנאורות: אינדיבידואליזם, רציונליזם, חילון, ידע וקדמה.	• ניתוח מקורות העוסקים בהכרת ערך האדם; בירור הרעיונות השונים המובעים בהם והסברתם. • התייחסות לטיעון: "הכרת הנאורות בערך האדם עומדת בסתירה למגמות ההאחדה של המדינה הריכוזית". • זיהוי קשרים בין עקרונות הנאורות וייצוג רכיבים אלה בדרכים מתאימות כגון טבלה או תרשים. • דיון במושגים: חירות, שוויון, חופש ודמוקרטיה.	
2. המהפכה האמריקאית 25 שעות	• הגורמים להגירה • סכסוך המתיישבים והמדינות הקולוניאליות. • מלחמת העצמאות. • דמותו של ג'ורג' וושינגטון. • הצפון לעומת הדרום ומלחמת האזרחים. הכרזת העצמאות של ארצות הברית: החוקה האמריקאית והצהרת זכויות האדם; מדיניות החוץ של ארצות הברית והצהרת מונרו.	• הדיון בעמדותיהם ובחלקם של מנהיגים ושל תנועות לאומיות בהתנגדות לשלטון הקולוניאלי. • ניתוח האתגרים שעמדו בפני המנהיגים, והדרכים שבהן ניסו לעצב חברה חדשה. • הערכת אופייה של חברה שנוצרה בעקבות המהפכה. • ניתוח מסמך "הכרזת העצמאות" ומסמך "הצהרת זכויות האדם"; הסקת מסקנות אודות יישום זכויות האדם בעקבות רעיונות הנאורות. • ניתוח דמותה של ארצות הברית כמעצמת-על במאה העשרים.	מומלץ ללמד פרק זה בשיטת החקר; התלמידים יחפשו חומרים ממקורות מידע שונים ויציגו את תוצריהם בכיתה

הנושא	רעיונות מרכזיים ומוקדי הוראה	מטרות בתחום התוכן, מיומנויות וכישורי חשיבה	הצעות דידקטיות
3. המהפכה הצרפתית ונפוליאון בונפארטה 25 שעות	המהפכה הצרפתית ושינוי פני החברה באירופה • המעמדות בחברה הצרפתית ומועצת המעמדות. • הסיבות למהפכה ותוצאותיה. • האסיפה הלאומית. • נפילת מבצר הבסטיליה וקביעת ההמנון הלאומי של צרפת. • הצהרת זכויות האדם. • הכרה בזכויות האדם והאזרח בעידן המהפכה הצרפתית. • נפוליאון – שלטונו ומסעותיו: איטליה; מצרים; רוסיה; • נפילת נפוליאון	• ניתוח ותיאור ההתפתחויות הפוליטיות, המשבריים וההתנגשויות שהתרחשו בזמן המהפכה. • השוואה בין מאפייני המהפכה האמריקאית לבין מאפייני המהפכה הצרפתית: מניעים; רעיונות; מנהיגים; דפוסי חיים לפני ואחרי; סוג המשטר; משברים; התנגשויות; זמן; הישגים ותוצאות. • נקיטת עמדה מבוססת ביחס לטענת היותן של המהפכה האמריקאית והמהפכה הצרפתית פורצות דרך ביישום רעיונות הנאורות. • הכרת מאפיינים מרכזיים בדמותו של נפוליאון כשליט. • הכרת מסעותיו של נפוליאון, במיוחד במזרח התיכון וברוסיה. • הצלחות וכישלונות במסעותיו של נפוליאון: גורמים, תוצאות והשלכות.	מומלץ ללמד פרק זה בשיטת החקר, התלמידים יחפשו חומרים ממקורות מידע שונים ויציגו את תוצריהם בכיתה

הנושא	רעיונות מרכזיים ומוקדי הוראה	מטרות בתחום התוכן, מיומנויות וכישורי חשיבה	הצעות דידקטיות
4. המיכון והתיעוש החל מהמאה השמונה עשרה בעקבות המהפכות האמריקאית והצרפתית 14 שעות	השינויים המרכזיים בחברה ובמדינה באירופה בעקבות התיעוש א. מאפייני התיעוש: מיכון בהתחדשות מתמדת; ייצור המוני בקו ייצור אחיד. ב. ההשלכות החברתיות והכלכליות של התיעוש: - עליית מעמדות חברתיים חדשים: מעמד הפועלים והתאגדויות פועלים. - גידול דמוגרפי. - גידול בממדי ההגירה: מהכפר אל העיר ואל "העולם החדש". ג. ההשלכות על המדינה: - התעשרות המדינה והתהוות האימפריאליזם. - הגברת האחידות במדינה בתחומים הבאים: חינוך, תרבות, שפה תחבורה ותקשורת. - עליית "חברת המונים".	• מיזוג (אינטגרציה) של ידע על ידי עיון במקורות שונים, כתובים וחזותיים, המתארים את ההתפתחויות החברתיות, הכלכליות והמדיניות בחברה המתועשת, ומציאת קשר בין לבין מאפייני התיעוש. • דיון בטענה של חוקרים הרואים בהתפתחות המדינה המודרנית הריכוזית תוצאה של תהליכי התיעוש. • הבנת משמעותו של המושג 'אימפריאליזם' ודיון במאפייניו ובהשלכותיו על החברה המודרנית מבחינה פוליטית, חברתית ותרבותית. • ניתוח מאבקי הכוח בין המדינות המתועשות, והשפעתם על עיצוב פני הכלכלה העולמית.	איתור מידע ברשת האינטרנט צפייה בסרטים עלילתיים ותיעודיים

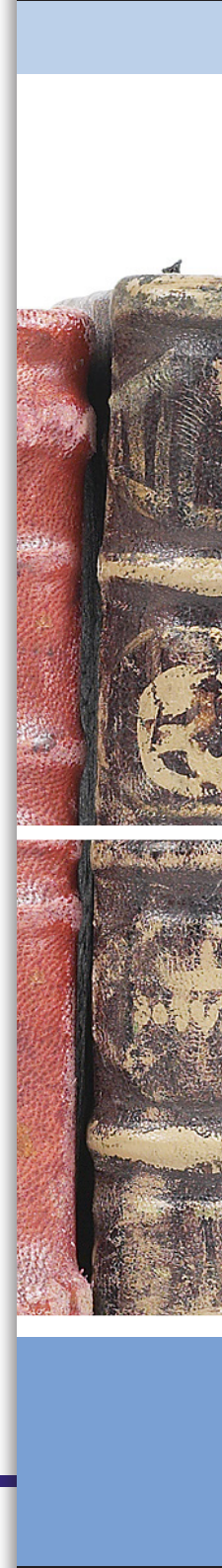
הנושא	רעיונות מרכזיים ומוקדי הוראה	מטרות בתחום התוכן, מיומנויות וכישורי חשיבה	הצעות דידקטיות
5. עידן הרפורמות באימפריה העות'מאנית 20 שעות	• גורמים כלליים לעריכת רפורמות במאה התשע עשרה • הרפורמות הראשונות • הרפורמות של מוחמד עלי במצרים • תקופת התנד'מאת: סולטאן עבד אלמג'יד • יוזמי הרפורמות: מוסטפא רשיד פאשא, עלי פאשא, פואד פאשא וג'אודת פאשא. • ח'טי- גולח'אנה וח'טי-המאיון. • קובץ חוקי הקרקעות. • קובץ החוקים האזרחי - המג'לה. • העות'מאנים הצעירים: מדחת פאשא, חוקתו ועקרונותיו בעניין הרפורמות. • - הישגי הרפורמות השונות.	• הכרת התהליכים ההיסטוריים והרקע הכלכלי לעריכת הרפורמות הראשונות שקדמו לעידן הרפורמות באימפריה העות'מאנית. • דיון בהישגי הרפורמות, ובהשלכותיהן על הארצות שהיו תחת השלטון העות'מני. • דיון במושג 'רפורמה' בהקשרים אחרים - חברתיים, חוקתיים, חינוכיים, פוליטיים ועוד, והצגת דוגמאות לרפורמות שנערכו לאחרונה בעולם ובמדינה. • זיהוי מאפיינים ייחודיים באישיותם של מנהיגים שערכו רפורמות בתקופת שלטונם, וזיהוי האתגרים שעשויים לעמוד בפניהם.	מומלץ ללמד פרק זה בשיטת החקר - התלמידים יחפשו חומרים ממקורות מידע שונים ויציגו את תוצריהם בכיתה.

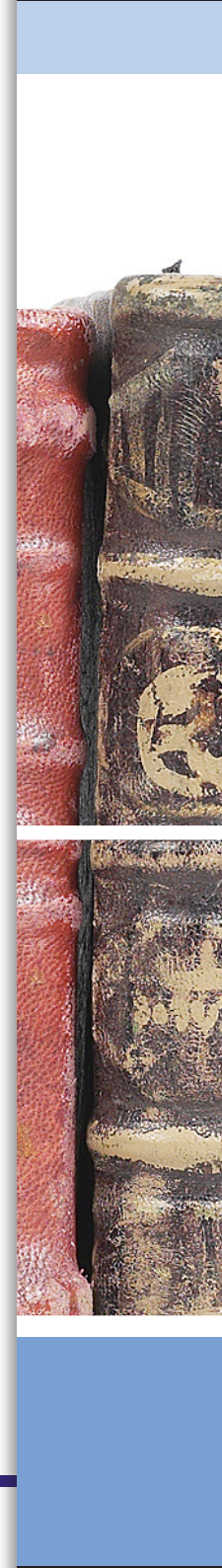

מפרט התכנים ליחידה 4, יחידת בחירה (90 שעות)

היחידה עוסקת בזרמים אידיאולוגיים מודרניים - הליברליזם והסוציאליזם; במשטרים הטוטליטריים: קומוניזם, פשיזם ונאציזם; בהיסטוריה של תורכיה, מצרים, עיראק, ואיראן לאחר מלחמת העולם הראשונה

הנושא	רעיונות מרכזיים ומוקדי הוראה	מטרות בתחום התוכן, מיומנויות וכישורי חשיבה	הצעות דידקטיות
1. זרמים אידיאולוגיים מודרניים 9 שעות	הופעת הליברליזם (פוליטי וחברתי-כלכלי) הקריאה להגנה על חירויות היסוד כעיקרון מחייב בהתנהלות המדינה הדמוקרטית המודרנית. דה-קולוניזציה: שוויון זכויות מלא לנשים והכרה בזכויות של הקבוצה. עליית הסוציאליזם: התפתחות המאבק למען שוויון כלכלי וצדק חברתי כעיקרון פוליטי, והתמודדות עם התופעות השליליות של התיעוש.	- העלאת מגוון נקודות מבט והצגת טענות מבוססות בעד ונגד התערבות המדינה בחיי האזרח בנושאים החברתיים והכלכליים, ובשאלת חיוניותה של התערבות זו להגנה על זכויותיו. - התמקדות באחד הנושאים שלמענם נאבקו הליברלים במאה העשרים, כגון זכות בחירה לנשים או מתן חינוך לבני כל המעמדות, והצגתו מנקודת מבטם של הליברלים ושל מתנגדיהם השמרנים.	מומלץ שהנושאים ביחידה זו יילמדו כיחידות חקר קטנות.

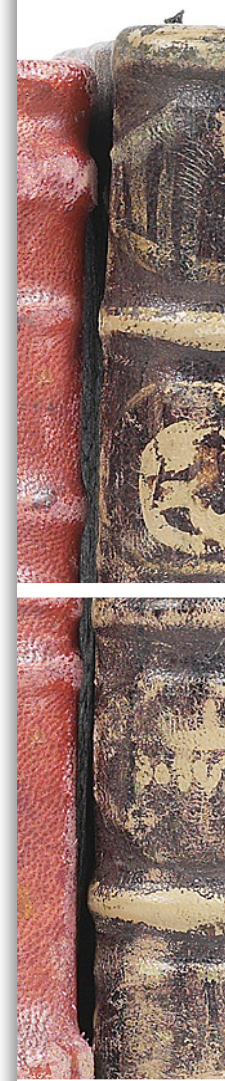

הנושא	רעיונות מרכזיים ומוקדי הוראה	מטרות בתחום התוכן, מיומנויות וכישורי חשיבה	הצעות דידקטיות
2. המשטרים הטוטליטריים: קומוניזם פשיזם ונאציזם 20 שעות	מאפייני המשטרים הטוטליטריים מאפייני משטרים טוטליטריים: מפלגת המונים אחת ובראשה מנהיג אחד, והוצאת מפלגות אחרות אל מחוץ לחוק. • ריכוזיות שלטונית • מונופול על השימוש בכוח לשם שליטה וחלטת של המדינה; השימוש בנשק והשימוש בכוח צבאי לדיכוי האזרחים. • מונופול על התקשורת: פיקוח מטעם הממשלה על העיתונות, הרדיו והקולנוע. • פיקוח ריכוזי על הכלכלה. הקומוניזם: • קארל מרקס; האידיאולוגיה הקומוניסטית; מלחמת המעמדות. • יוסיף סטלין - "המדינה ככלי ליישום האידיאולוגיה". • יחס המשטר הקומוניסטי כלפי מיעוטים תרבותיים ודתיים. • הפשיזם: האידיאולוגיה הפשיסטית - מרכזיות המדינה והאומה: "המדינה מעל לכל". • הפשיזם כתופעה אירופית וראשוניותו של המשטר הפשיסטי באיטליה. הנאציזם: האידיאולוגיה הנאצית: הגזענות כלפי העמים האחרים ובפרט נגד היהודים; ארגון המפלגה הנאצית וזרועות השליטה; חינוך המכוון למחויבות למשטר ולהערצת המנהיג; שליטה בערוצי התקשורת ומתן חשיבות לתעמולה הנאצית; עמדת הנאצים כלפי תנועות אידיאולוגיות אחרות וכלפי מפלגות אחרות.	• משחק תפקידים - ניהול דיון בכתב או בעל-פה בין 'מרקסיסט' לבין 'סוציאל דמוקרטי' על הדרך להשגת שוויון כלכלי וצדק חברתי, תוך הבאת דוגמאות ממציאות החיים בעולם וישראל. • ניסוח שאלות וחיפוש תשובות בסוגיית מאפייני השלטון הקומוניסטי שהתפתח במזרח אירופה ומקומו של הפרט בחברה זו. • זיהוי קשרים בין עקרונות הקומוניזם והפשיזם. • מיון מאפייני המשטר הטוטליטרי לפי תבחינים על סמך דעה אישית; התייחסות למאפיין אחד או שניים במשטר טוטליטרי, והצגת טיעון מבוסס בפני חברי הכיתה - בעד או נגד הפעלתו בחיי המדינה. • מציאת קשר בין מאפייני המשטר הטוטליטרי למאפייני המדינה הריכוזית המודרנית. • ניסוח שאלות על אודות הסכנות שעומדות בפני המדינה המודרנית בעקבות הקשרים שנמצאו בין מאפייני המשטר הטוטליטרי למאפייני המדינה הריכוזית המודרנית. • גיבוש עמדה כלפי הטענה: "המשטר הטוטליטרי לגיטימי כאמצעי להגשמת רעיונות לתיקון החברה" והסברתה, תוך שימוש בממצאים ובראיות. • גיבוש עמדה כלפי הטענה: "המשטר הטוטליטרי לגיטימי כאמצעי לחיזוק כוחה של המדינה", והצגת עמדה מנומקת המבוססת על ראיות.	סרטים תיעודיים

הנושא	רעיונות מרכזיים ומוקדי הוראה	מטרות בתחום התוכן, מיומנויות וכישורי חשיבה	הצעות דידקטיות
3. התנועות הלאומיות 12 שעות	עקרונות הלאומיות: זכותם של עמים להגדרה עצמית ולריבונות. - דגמי לאומיות שונים: לאומיות ליברלית אזרחית; לאומיות אתנית-היסטורית (הדגם האמריקאי מול הדגם הגרמני). - הכרה בזכויות מיעוטים דתיים/אתניים במדינה לאומית ריכוזית כגון: דרוזים בישראל, אלבנים ביוגוסלביה, כורדים בעיראק. - הלאומיות הערבית. - משבר המדינות הרב-לאומיות. - האימפריאליזם - העימות בין האוכלוסיות שארצותיהן כבושות לבין המדינות הלאומיות והמעצמות האירופאיות.	- השוואה בין עקרונות הלאומיות האמריקאית לבין עקרונות הלאומיות הגרמנית. - ביסוס טיעון על ידי הגשת בקשה או עצומה בתור נציגי מיעוט במדינת לאום לקבלת הכרה בזכויות, תוך הבאת נימוקים. - הצגת דוגמאות לתנועות לאומיות בעידן הנוכחי ובחינת הרקע לעלייתן.	
4. תורכיה החדשה 6 שעות	עלייתה של תורכיה החדשה (לוזאן) מוסטפא כמאל (אתא תורק), עקרונותיו והרפורמות שלו.	- הבנת התהליכים ההיסטוריים שקדמו להקמת תורכיה החדשה, וניתוח הסיבות להתפוררות האימפריה העות'מאנית. - ניתוח האתגרים שעמדו בפני מוסטפא כמאל, והדרכים שבהן ניסה לעצב מדינה וחברה חדשה. - הערכת אופייה של החברה שנוצרה בעקבות הרפורמות והתקנות שלו.	ביקור בצפת העות'מאנית מוצגים במוזיאונים ויצירות אמנות תמונות וממצאים ברשת האינטרנט

הנושא	רעיונות מרכזיים ומוקדי הוראה	מטרות בתחום התוכן, מיומנויות וכישורי חשיבה	הצעות דידקטיות
5. איראן 6 שעות	מדיניותו והרפורמות של רדה שאה - המהפכה האסלאמית	הערכת פועלו של רדה שאה באיראן בתקופת שלטונו, ודיון בסיבות ובמניעים שהביאו למהפכה נגדו; דיון בתוצאותיה ובהשלכותיה של המהפכה על העם האיראני בפרט ועל העולם האסלאמי בכלל, במיוחד במזרח התיכון.	סרטים תיעודיים
6. מצרים 15 שעות	השינויים במצרים החדשה המהפכה ב-1919: סעד זג'לול ומפלגת אלופד הצהרת מילנר וחוקת פברואר 1923 מהפכת הקצינים החופשיים ג'מאל עבד אלנאצר והלאומיות הפאן-ערבית. הרפורמות האגראריות.	- הבנת תפקידו של סעד זג'לול בעיצוב פניה של מצרים. - דיון בעקרונותיה של מפלגת "אלופד" ובהשפעתן על המדיניות ועל הפוליטיקה הפנימית והחיצונית במצרים. - דיון בעמדותיהם של הקצינים החופשיים שהובילו את המהפכה במצרים; בחינת מניעיה, תוצאותיה והשלכותיה של המהפכה על החברה המצרית. - ניסוח שאלות לגבי דמותו של ג'מאל עבד אלנאצר כמנהיג ערבי - פעולותיו והישגיו.	
7. עיראק 5 שעות	שלבים בתולדות עיראק המודרנית - השלטון ההאשמי לאחר מלחמת העולם הראשונה. - מהפכת עבד אל כרים קאסם ושלטון מפלגת "אל הבעת".	- דיון בעמדותיהם ובתפקידיהם של המנהיגים ושל התנועות הלאומיות בעיראק; התנגדותם לשלטון הקיים והאירועים ההיסטוריים החשובים שאירעו בתקופות שקדמו למהפכות ושאירעו אחריהן. - הערכת מידת ההגשמה של הרעיונות הלאומיים ותפקידם בעיצובה של המדינה החדשה, ובחינת השפעותיהן של המהפכות על המציאות הפוליטית, הכלכלית, הדתית ומדינית בעיראק היום.	

הנושא	רעיונות מרכזיים ומוקדי הוראה	מטרות בתחום התוכן, מיומנויות וכישורי חשיבה	הצעות דידקטיות
8. ירדן 4 שעות	מאפייני שלטון השושלת ההאשמית האמירות של עבדאללה 1922-1951. - שלטונו של המלך חוסיין בירדן, קשריו עם ישראל והסכם השלום. - היישוב הדרוזי בירדן - נתונים גיאוגרפים-דמוגרפים. - קשריהם של הדרוזים עם ראשי השלטון בירדן.	- הבנת המאורעות והתהליכים ההיסטוריים בירדן בתקופת מלוכתו של המלך עבדאללה. - מיזוג (אינטגרציה) של ידע, על ידי עיון במקורות שונים, כתובים וחזותיים, המתארים את ההתפתחויות ביחסים שבין ישראל לבין ירדן בימי המלך עבדאללה ובימי בנו המלך חוסיין, קשריהם עם המדינה והסכם השלום. - זיהוי המניעים והנסיבות להתיישבות הדרוזית בירדן, ניתוח מאפייניו של המיעוט הדרוזי ופעולותיו למען טיפוח רגש ההזדהות עם הדת, המורשת והתרבות הדרוזית.	
9. סין המודרנית 8 שעות	1. השפעת האימפריאליזם על תולדות סין המודרנית גורמים וביטויים של האימפריאליזם בסין עד ראשית המאה העשרים, וההתמודדות עם אתגר המערב ועם המודרניזציה - מרד הטאי-פינג; התגובה הקיסרית; רפורמות 'מאה הימים'; מרד הבוקסרים ותוצאותיו. עלייתה של התנועה הלאומית הסינית בהנהגת סון יאט-סן, המהפכה הסינית ונפילת הקיסרות. 2. ראשית הרפובליקה הסינית והמהלכים לאיחודה של סין בשנות העשרים סין במלחמת העולם הראשונה - חולשת ממשל יואן שה-קאי (1912-1916); השתתפות סין במלחמת העולם הראשונה, הסכמי השלום בפריז.	- הכרת מאפייני האימפריאליזם במזרח הרחוק והבנת השפעת המפגש בין מזרח למערב על סין ויפן. - הבנת החשיבות של האימפריאליזם במזרח: תחרות על אזורי השפעה בסין. - הבנת המניעים להתנגדות בסין למערב. - הבנת השלכות האימפריאליזם על סין. - דיון על השפעת חדירת מעצמות אירופה לסין על התרבות הסינית.	

הנושא	רעיונות מרכזיים ומוקדי הוראה	מטרות בתחום התוכן, מיומנויות וכישורי חשיבה	הצעות דידקטיות
	3. סין במלחמת העולם השנייה: א. המאבק של סין ביפן במלחמת העולם השנייה. ב. מעורבות המעצמות בסין במלחמה וקריסת האימפריאליזם במערבי בסין. המאבק הפנימי הפוליטי בין צ'אנג קאי שק ומאו צה טונג בצל המלחמה.		
10. יפן המודרנית 5 שעות	תהליך הפיכת יפן למדינה מודרנית 1. המערב פותח את שערי יפן (ארצות הברית משגרת שייטת ליפן; הסכם קנגאוה) 2. הרסטורציה של מייג'י ('החזרת השלטון הקיסרי' ו'שבועת חמשת הסעיפים'). 3. מטרות משלחת איוקורה (1871) 4. יפן במלחמת העולם הראשונה. 5. יפן והסכמי השלום 1919-2.	• הבנת מאפייני האימפריאליזם ביפן. • הבנת השלכות האימפריאליזם המערבי על יפן.	השוואה (הדומה והשונה) בין האימפריאליזם בסין לבין האימפריאליזם ביפן.

יחידה 5 - עבודת חקר

למידת החקר היא אחת הדרכים המרכזיות ללמידה משמעותית, המתאימה למציאות של המאה העשרים ואחת. למידה זו מטפחת סקרנות ומקדמת מיומנויות חשיבה, ובנוסף לכך מעבירה את האחריות ללמידה - מהמורה ללומד.

היחידה החמישית היא סדנה לכתיבת עבודת חקר, הממוקדת בנושא היסטורי. הסדנה תיערך בכיתה י"א או בכיתה י"ב בלבד, על פי החלטת בית הספר (לא ניתן לערוך את הסדנה בכתה י').

הוראת היחידה תיעשה על ידי המורה תוך תיאום עם מרכז/ת המקצוע. העבודות תיבדקנה על ידי המורה המנחה.

הנושאים לעבודת חקר:

תולדות יוון העתיקה; אלכסנדר מוקדון; האימפריה הרומית; האימפריה הפרסית; הישגי התרבות הערבית; זרמים וכתות באסלאם; סוגיות בתולדות הדרוזים; צלבנים; איובים; תנועות לאומיות (הציונית והערבית); סין המודרנית ויפן המודרנית.

כל הנהלים הנדרשים לביצוע מטלת החקר והערכתה יימצאו באתר המפמ"ר.

